

2023 – 53 Referatsaker

---

a) **Protokoll 23-47 – styremøte 22.09.2023**

Vedlegg:

- Protokoll 23-47 [protokoll-22.9.23-m-vedlegg.pdf \(nasjonalparkstyre.no\)](#)

b) **Innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder – 2024**

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for å melde inn behov for midler til tiltak i verneområder og naturrestaurering, finansiert over ny kap./post 1420.31.

Frist for innmelding er 10. januar 2024. Innmeldingen skal bygge på planleggingsmøter mellom forvaltningsmyndighet for verneområdene og SNO lokalt. Prioritering av oppsynsinnsats fra SNO skal inngå i møtene, basert på behov og oppdrag som er lagt inn i [Naturopdrag](#) på forhånd.

Vedlegg:

- Miljødirektoratet sitt brev om rammer og opplegg for innmelding av behov for midler 2024, datert 13.11.2023
- Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

c) **Svar på oppdrag 11 i tildelingsbrev for 2023 – ordning for fast fordeling av grunnstøtte til nasjonalpark- og verneområdestyrer over post 1420.21**

Forslag til ordning for fast grunnstøtte til verneområdestyrer:

Miljødirektoratet foreslår, ut fra foreslått ramme på 4 millioner kroner, at disse midlene øremerkes årlig på post 1420.21 til verneområdestyrene som de kan disponere til prioriterte behov for å dekke sine drifts- og vedlikeholdskostnader knyttet til besøksforvaltningstiltak, med mer. Denne summen vil komme i tillegg til de midlene de årlig søker om på post 1420.21 for drift av verneområdestyrene og kostnader knyttet til forvaltningsplaner og besøksstrategier.

Rammen på 4 millioner kroner vil så fordeles uten søknad til hvert styre basert på en fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkelen består av en fast sum per verneområdestyre. Ved en endring i rammen vil samme prosentvise fordeling være gjeldende.

Vedlegg:

- Miljødirektoratet - Svar på oppdrag 11 i tildelingsbrev for 2023 – ordning for fast fordeling av grunnstøtte til nasjonalpark- og verneområdestyrer over post 1420.21

d) **Valg av representanter til nasjonalpark- og verneområdestyrer**

Med bakgrunn i høstens kommune- og fylkestingsvalg ber Miljødirektoratet om at kommuner og fylkeskommuner som har verneområder som forvaltes av et nasjonalpark-/verneområdestyre utpeker representanter til nasjonalpark-/verneområdestyrene for perioden 2024-2027

Vedlegg:

- Miljødirektoratet sitt brev om valg av representanter datert 02.10.2023

e) **Frisk Oslofjord 2 - Programstyremøte 23.11.23**

Vedlegg:

- Møtereferat_23.11.2023_2 FO2

f) Skjøtselsplan for Herføl og Sør-Lauer

Vedlegg:

- Skjøtselsplan for Herføl og Sør-Lauer

g) Rapport fra Oslo Sportsdykkeklubb (OSDK) sommerleir på Akerøya 2023

Vedlegg:

- Rapport fra Oslo Sportsdykkeklubb (OSDK) sommerleir på Akerøya 2023

h) Forvalter har deltatt på diverse møter med fokus på økt kunnskap om naturmangfold og biologisk produksjon i Skagerrak–Oslofjorden

Vedlegg:

- [Færderseminaret samlet lokale og nasjonale krefter! – Færder Nasjonalpark \(ferdernasjonspark.no\)](http://ferdernasjonspark.no) – referat fra møte 09.11.23
- Flødevigenseminaret – program for møtet 14.11-15.11.23
- SAMSKAG: Samarbeid om forbedring av miljøsituasjonen i nordiske hav- og kystområder, med fokus på Skagerrak – Agenda for møte 22.11-23.11.23
  - i. Policy-brief: Bottentråling / Stillehavsøsters

i) Vedtak i klagesak om legging av fiberkabel i Ytre Hvaler nasjonalpark

Vedtaket

Miljødirektoratet endrer Ytre Hvaler nasjonalparkstyre sitt vedtak 23.06.2023. Vi vurderer tiltaket som nødvendig av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser, og gir tillatelse til legging av sjøfiberkabel i trase som omsøkt i Ytre Hvaler nasjonalpark på følgende vilkår:

- Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene i nasjonalparken. Det skal om mulig unngås skade på biologisk viktige områder, kulturminner og geologisk viktige områder.
- Tiltaket må gjennomføres slik at korallforekomsten sør for Akerøya ikke blir skadet. Nedspyling eller legging av kabelen på sjøbunnen skal skje i en avstand på minimum 200 meter fra forekomsten. Dersom det er behov for tildekning, skal det brukes stedegne masser.
- Sjøkabel kan legges nedspylt i sedimenter inntil 160 cm under havbunn.
- Sjøkabelen skal legges i tidsrommet september-april for å unngå forstyrrelser på havbunnen i vekstsesong.
- Eventuelt avfall etter arbeidet skal fjernes fra nasjonalparken.
- Tiltaket skal være igangsatt senest tre år fra denne dispensasjonen ble gitt.
- Videoopptak, lydopptak, skanninger og kartlegginger over havbunnen skal gjøres tilgjengelig for forskning og forvaltning.
- Dokumentasjon på utført tiltak skal sendes Ytre Hvaler nasjonalparkstyre og Miljødirektoratet.

Vedtaket er fattet etter naturmangfoldloven § 48 første ledd tredje alternativ og forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Dere kan ikke klage på vedtaket. Vi gjør oppmerksom på at denne dispensasjonen ikke erstatter krav om tillatelser etter annet regelverk, f.eks. tillatelse etter plan- og bygningsloven.

Vedlegg:

- Miljødirektoratet sitt brev med vedtak, datert 23.11.2023

Sekretariatets forslag til vedtak:

Tatt til orientering

Nasjonalparkstyrets vedtak

Settes inn

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/8969Saksbehandler:
Vibeke Husby

Rammer og opplegg for Statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder - 2024

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for å melde inn behov for midler til tiltak i verneområder og naturrestaurering, finansiert over kap./post 1420.31. Frist for innmelding er 10. januar 2024. Innmeldingen skal bygge på planleggingsmøter mellom forvaltningsmyndighet for verneområdene og SNO lokalt. Prioritering av oppsynsinnsett fra SNO skal inngå i møtene, basert på behov og oppdrag som er lagt inn i [Naturopdrag](#) på forhånd. Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet skal inviteres til planleggingsmøtene hos Statsforvalteren.

1. Post 1420.31 – Tiltak i verneområder og naturrestaurering

Post 1420.31 heter nå *Tiltak i verneområde og naturrestaurering*. For 2024 vil vi opprettholde to skjemaer i ESS for innmelding av behov for tiltak finansiert over 31-posten. Ett skjema heter *Midler til tiltak i verneområder* og det andre heter *Midler til naturrestaurering*, altså tilsvarende ordning for innmelding som før.

De miljørettslige prinsippene (§§ 8 til 12) i naturmangfoldlovens kapittel II skal legges til grunn ved myndighetsutøvelse som berører naturmangfold. For at det skal komme frem tydeligere hvilke vurderinger som er gjort forut for søknader om midler til tiltak, ber vi nå om at forvaltningsmyndighet synliggjør vurderingene av miljørettsprinsippene ved innmelding av behov for midler til tiltak som kan berøre naturmangfold. Når en beslutning har utelukkende positiv effekt for naturmangfold, er det ikke nødvendig å bruke prinsippene. Vi ber om at det gis en kort oppsummering av vurderingen i merknadsfeltet ved utfylling av skjema i elektronisk søknadssenter og at eventuell utfyllende beskrivelse av vurderingene legges ved som vedlegg til tiltaket. Vurderingen etter prinsippene skal være forholdsmessig til tiltakets omfang og påvirkning på naturmangfoldet. I henhold til KLD sin veileder om naturmangfoldloven kapittel II, er det ikke nødvendig å henvise til hvert enkelt prinsipp, men vi ønsker at det kommer frem hvilke vurderinger

som er gjort. Veilederen ligger på regjeringens nettsider [her](#) og Miljødirektoratets veiledning om miljørettsprinsippene finnes [her](#).

Naturrestaurering

Posten kan benyttes til å restaurere forringet natur i terrestriske økosystemer som våtmark, skog, fjell, kulturlandskap og åpent lavland. Vi er inne i FNs tiår for naturrestaurering (2021-2030). Restaurering er nødvendig for å stoppe tapet av naturmangfold og under dette virkninger av klimaendringene. Midlene skal benyttes til å gjennomføre restaureringstiltak, blant annet med grunnlag i *Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025)*. Statsforvalteren i Oslo og Viken og Statsforvalteren i Innlandet kan bistå med faglige råd knyttet til restaurering av myr. Det kan meldes inn behov for midler til styrket kapasitet på naturrestaurering hos Statsforvalterne fra kap. 1420.21. Vi gjør oppmerksom på at midlene til å styrke kapasiteten er begrenset.

Restaurering i de truede naturtypene sanddynemark, sørlig etablert sanddynemark og åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone prioriteres høyt, men det kan også meldes inn behov for midler til restaurering i andre terrestriske naturtyper, så lenge det legges ved en prosjektbeskrivelse av tiltakene. Behov for midler til hogst av fremmede treslag i verneområder meldes også inn i skjemaet for *Naturrestaurering* i ESS. Statsforvalteren i Vestland kan bistå med faglige råd knyttet til slik hogst.

Midlene kan benyttes til naturrestaurering både innenfor og utenfor verneområder. Kap./post 1420.31 er ikke en tilskuddspost og kan ikke benyttes til tilskudd. Det er kun Statsforvalteren og verneområdestyrene som har adgang til å melde inn behov for midler på denne posten. Alle tiltak skal kostnadsberegnes og gis unik prioritering i skjemaet.

Til orientering, i forslaget til statsbudsjett for 2024, er det foreslått en ny tilskuddsordning for naturrestaurering (post 1420.80 – *Tilskot til tiltak for å ta vare på natur*). Det er satt av 10 mill. kroner til formålet. Kommuner, organisasjoner og private kan søke om midler til tiltak. Tilskudd til restaurering vil bli prioritert til tiltak i kommuner som har vedtatt kommunedelplan for naturmangfold. Tilskudd kan også gis til private aktører, så lenge det blir inngått langsiktige avtaler for bevaring av arealene. Miljødirektoratet vil i samarbeid med KLD utarbeide en forskrift for tilskuddsordningen, og ordningen vil etter planen være klar våren 2024, med søknadsfrist før sommeren.

Tiltak i verneområder

Målet for bruken av midler til tiltak i verneområder er at naturtilstanden opprettholdes og bedres. Miljødirektoratet legger *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder* til grunn for tildeling av midler, se vedlegg 1. Prioriteringene i strategien skal også følges ved innmelding av tiltak. Det kan meldes inn behov for tiltak i alle typer av verneområder, inkl. marine verneområder og andre verneområder i sjø.

Alle tiltak skal kostnadsberegnes og gis unik prioritering. Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter.

Tiltaksplaner i FPNV (forvaltningsplan på nett) er koblet til søknadskjema i ESS. Disse tiltaksplanene åpnes i ESS, og FPNV-tiltak velges direkte inn i søknadsskjemaet.

Det kan tildeles midler til kartlegginger og andre nødvendige utredninger som er direkte knyttet til tiltak.

Statsforvalteren har ansvar for å kontakte kommuner med delegert forvaltningsmyndighet for mindre verneområder for å registrere behov for tiltaksmidler. Innmeldte behov skal samordnes og prioriteres av Statsforvalteren i dialog med kommunene og inngå i den samlede prioriterte innmeldingen.

Pågående skjøtselstiltak

Statsforvalteren kan for 2024 søke om en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke for pågående skjøtselstiltak (ved senere endringer i fylkesinndeling tar vi forbehold om endret fordeling). Dersom behovet skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Tiltak der SNO er økonomisk ansvarlig, meldes inn som enkelttiltak i ESS, og ikke som del av en ramme.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink, rynkerose og stillehavsøsters er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011, DN-rapport 2013-1 og Rapport M-588, 2016). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges ved innmelding av behov for midler til slike tiltak, og metodene som er gjengitt i planene skal benyttes.

Ved minkbekjempelse kan fellingsinstruksen kun tas i bruk av tjenesteytere som har kontrakt med SNO.

Informasjonstiltak

Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til [merkevaren Norges nasjonalparker](#) og være forankret i en besøksstrategi. For verneområder forvaltet av verneområdestyrer og for verneområder med status som Ramsarområde, skal besøksstrategier sendes til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Alle henvendelser knyttet til informasjonstiltak rettes til merkevare@miljodir.no.

Områder som har eller tåler mye besøk, områder som har særlig sårbare naturverdier (med behov for kanalisering av ferdsel), samt bynære områder skal prioriteres ved utarbeidelse av besøksstrategier.

Behov for midler til informasjonstiltak i prioriterte områder meldes inn via ESS. Statsforvalteren må samordne og gjøre en prioritering av forslag om informasjonstiltak fra kommuner med delegert forvaltningsmyndighet.

Statsforvalteren kan for 2024 melde inn behov for en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke til informasjonstiltak. (ved senere endringer i fylkesinndeling tar vi forbehold om endret fordeling). Dersom Statsforvalterens behov skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres

som egne tiltak i ESS. Informasjonstiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlig for, meldes inn som enkelttiltak i ESS.

Verneskilt og skiltstenger

Totalt behov for antall verneskilt, underskilt og skiltstenger meldes inn sammen med de andre tiltakene i ESS. Det skal benyttes en egen linje for skilt og en annen for stenger, og respektive antall og type skilt/stenger oppgis i merknadsfeltet.

Retningslinjene for bruk av verneskilt finner du her:

https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/alle-tema/verneomrader/retningslinjer-for-bruk-av-verneskilt_mdir_mai_2021.pdf

Verneskilt, underskilt og skiltstenger til verneskiltene kan bestilles via en felles bestillingsløsning fra vår leverandør Reklameservice AS: <https://miljodir.reklameservice.no/>. Bestillingsløsningen krever innlogging, og passordet er *miljodirektoratet*.

2. Innmeldinger av andre behov

Driftsmidler til verneområdestyrer

Verneområdestyrene skal melde inn behov for driftsmidler over post 1420.21 i ESS. Nærmere informasjon om hva det kan søkes om finnes i veiledningen til søknadsskjemaet i ESS under "Bestillingsdialog", "Behovsinnmelding statsforvalteren". Midler til driftsoppgaver i verneområdene kan ikke dekkes over post 1420.31, men kan omsøkes under post 1420.21.

Forvaltningsplaner og bevaringsmål

Forvaltningsplaner skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Behov for midler til forvaltningsplaner skal meldes inn i ESS, i skjemaet *Behovsinnmelding statsforvalteren*.

Vi trenger å vite hva som er effekten av tiltak som settes inn, og det er derfor viktig med effektmåling av tiltak. Vi oppfordrer forvaltningsmyndigheten til å etablere bevaringsmål i NatStat - Naturstatus for verneområder, som er utviklet for dette formålet. Se informasjonsskriv for fremgangsmåte og nærmere detaljer her: [Etablere bevaringsmål i NatStat \(fm-nett.no\)](#)

Ferdselstellere

Tellerne vi bruker i dag fra Eco-Counter fases etter hvert ut etter 2024. I den forbindelse vil det i 2024 komme nye retningslinjer fra oss om bruk og organisering av ferdselstellere i verneområder. For det kommende året skal det imidlertid meldes inn behov for tellere som før via ESS, og forvaltningsmyndighetene skal ikke kjøpe inn tellere selv.

Behov for Miljødirektoratets elektroniske ferdselstellere meldes inn i ESS. Det skal meldes inn både behov for å kunne beholde tellere som allerede er i bruk og behov for nye tellere. I kostnadsfeltet

skrives kr. 1. Behovet må begrunnes, da det erfaringsvis er stor etterspørsel etter tellere. SNO skal bistå ved å sette ut tellere og rapportere inn koordinater og stedsnavn, i tillegg til å ajourføre databasen. Behov for personalressurser i felt for oppsetting og drift, meldes inn i Naturoppdrag.

Marint søppel

Det fins en egen tilskuddspost (*Tilskudd til tiltak mot marin forurensning*). Statsforvalteren vil her kunne oppfordre frivillige og ideelle organisasjoner og stiftelser, private bedrifter, selvstendige kommunale og interkommunale selskaper og samarbeidsorganer til å søke for å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene. Minstesummen det kan søkes om over denne ordningen er kr. 300.000. Behov for midler til mindre tiltak knyttet til rydding av marint søppel i verneområder kan meldes inn i ESS, *Tiltak i verneområder*.

3. Planlegging av verneområdearbeidet

Det er viktig å sikre god dialog og forutsigbarhet i verneområdearbeidet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsetning, gjennomføring av tiltak og overvåking (bevaringsmål) som SNO skal ha ansvar for å utføre selv eller gjennom tjenestekjøp. Dette sikres gjennom planleggingsmøtene som omhandler verneområdearbeidet, og aktiv bruk av Naturoppdrag gjennom året. Det er en klar forventning om at både forvaltningsmyndighet og oppsyn bruker Naturoppdrag, både ved planlegging og gjennomføring av tiltak i verneområdene.

På planleggingsmøte 1 i november/desember, skal SNO rapportere fra årets arbeid, og utfordringer og behov for kommende år skal diskuteres. SNO er selv ansvarlig for å planlegge, prioritere og å være økonomisk ansvarlig ved gjennomføring av tilsyns- og kontrolloppgaver. Det er allikevel viktig at forvaltningsmyndigheten drøfter tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsynsvirksomheten for kommende år.

Forvaltningsmyndigheten kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, bevaringsmål eller tiltak i verneområder (restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak). Naturoppdrag skal brukes til denne dialogen. *Dette betyr at "Skjemaet for innspill om ønsker til SNO-ressurs" fra og med i år ikke skal benyttes.*

Forvaltningsmyndigheten, SNO og tjenesteytere skal gjennom året fortløpende legge inn behov og observasjoner, samt rapportere på det som blir gjennomført i felt. Forvaltningsmyndigheten kan ut fra dette vurdere hva som trengs av tiltak og avklaringsbehov, og evt. generere oppdrag på dette. Hvorvidt SNO skal være utfører av oppdraget, drøftes på planleggingsmøte 1, og behov for SNO-ressurs legges deretter inn som utfører i Naturoppdrag. SNO vil i etterkant gjøre en vurdering av innspillene i forhold til kompetanse og kapasitet, og de siste avklaringene knyttet til utfører gjøres senest på planleggingsmøte 2.

Forslag til tiltak for kommende år fra forvaltningsmyndighet, bør legges inn fortløpende i Naturoppdrag og senest en uke før planleggingsmøte 1, slik at begge parter kan forberede seg best mulig til møtet. For flere fylker gjøres dette på såkalte null-/formøter mellom saksbehandler hos forvaltningsmyndigheten og SNO, hvor man går mer detaljert gjennom tiltakene. Dette gjelder også tiltak knyttet til Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025) og eventuelle andre oppgaver knyttet til restaurering av natur.

For tilsynsoppdrag i verneområder forvaltet av Statsforvalteren, har de fleste embeter tidligere brukt «Skjema tilsynsbehov i verneområdene». I Planleggingsmøte 1 bør det diskuteres om dette skjemaet fortsatt er formålstjenlig som oversikt over tilsynshyppighet, eller om Naturoppdrag er bedre egnet.

Oppgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner må avklares med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt. Dette er for å kunne vurdere muligheten for å samkjøre tiltak.

4. Elektronisk søknadssenter (ESS)

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klart for innmeldinger i skjemaene *Midler til tiltak i verneområder* og *Midler til naturrestaurering* fra og med 20. november 2023.

Behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv R-116 fra Finansdepartementet.

Tiltaksmidlene vil bli tildelt i hovedtildelingen i februar 2024. Dersom det skulle bli behov for supplerende tildelinger senere på året, meldes behov inn på e-post, se adresser under.

Det må være klart hvem som skal være økonomisk ansvarlig for de ulike tiltakene når de legges inn i ESS. Dette lar seg ikke lett endre etter at midlene er tildelt.

Dersom klimatiske forhold, som for eksempel frossen mark, gjør at enkelttiltak bør realiseres før midler formelt blir tildelt, må tiltaket forhåndsklareres med Miljødirektoratet, ved:

- Vibeke Husby vibeke.husby@miljodir.no for verneområder forvaltet av Statsforvalteren og av kommuner med delegert forvaltningsmyndighet
- Ingrid Moe Dahl ingrid.moe.dahl@miljodir.no for verneområder forvaltet av verneområdestyrer.

Forhåndsklareringen forutsetter at tiltaket er høyt prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges både inn i ESS med merknad om forhåndsklarering og formidles i egen e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for å melde inn behov for midler i ESS og behov for SNO som utfører i Naturoppdrag er **10. januar 2024**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

5. Rapportering

Rapporteringen av mer-/mindreforbruk skal skje i forbindelse med rapport pr. 31. aug. 2024, økonomirapportering pr. 1. november og Endelig årsrapport (EÅR) pr. 31. des. 2024. Samtidig med

EÅR skal det i 2024 rapporteres i ESS på enkelttiltak finansiert over post 1420.31. Manglende rapportering kan få konsekvenser for senere tildelinger.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, rapporteres fortløpende til Miljødirektoratet, se mailadresser over. Det kan da frigjøres tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust

avdelingsdirektør
Land- og friluftslivavdelingen

Morten Kjørstad

avdelingsdirektør
Statens naturoppsyn

Vedlegg:

Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025

Kopi til: Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet for verneområder

Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

Innledning

Regjeringen vil bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, og en god forvaltning av verneområder er viktig for å kunne nå dette målet. Regjeringen ferdigstilte i 2019 Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, og ett av tiltakene i planen er å oppdatere strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder innen 2021. Ifølge tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2019 skal "Styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Klimaendringene kan forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og kan gi endringer i sammensetningen av arter. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

Tiltaksposten – Statsbudsjettets kap./post 1420.31

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett og har i de siste årene økt. I statsbudsjettet for 2019 (Prop.1S (2018-2019) står følgende:

"Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiene, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevarer for Noregs nasjonalparker og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtelsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtelsplaner, overvåking og

utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Forutsetning for tildeling av midler

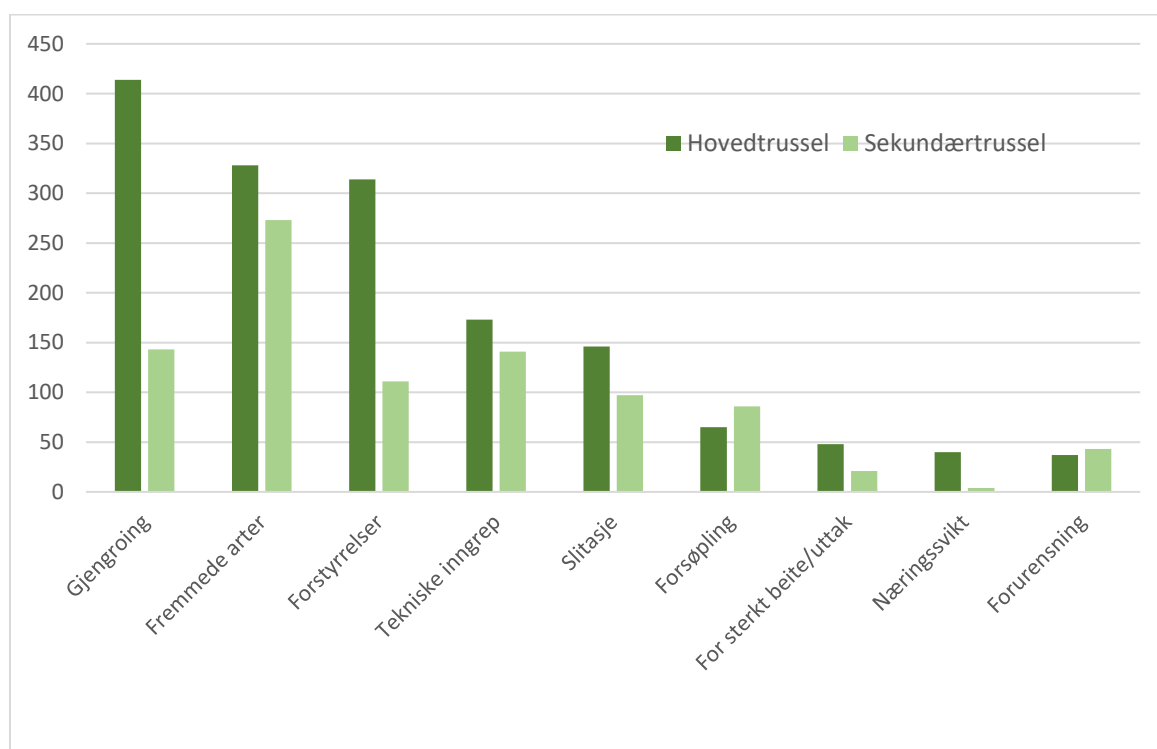
Tiltak skal være forankret i en skjøtts- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter.

I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Prioriteringer ved bruk av midler til tiltak i verneområder

Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.

Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krever kontinuerlig skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende

skjøtsel), skal prioriteres høyere enn nye, større prosjekter. Det finnes likevel tilfeller der strakstiltak bør prioriteres. Dette gjelder f.eks. der det oppdages nye forekomster av fremmede arter med stort spredningspotensiale og der trua arter eller naturtyper står i fare for å gå tapt. Et annet eksempel kan være sikkerhetstiltak knyttet til besøksforvaltningen.

I verneområder der verneformålet trues av manglende skjøtselstiltak, og der det er behov for oppstart av tiltak umiddelbart, vil slike tiltak prioriteres foran besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet. Tiltak for å styrke besøksforvaltningen kan eventuelt gå parallelt med nødvendige skjøtselstiltak.

Et delmål med budsjettposten er å tilrettelegge for de besøkende med informasjon i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. I enkelte verneområder er det ikke ønskelig med økt ferdsel av hensyn til verneverdiene. I slike områder er likevel god, oppdatert informasjon i tråd med merkevaren viktig.

Målet med forvaltningen av verneområdene er å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser.

Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtselstiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

Finansiering av større tilretteleggingstiltak

Midler til opprettelse av installasjoner som informasjonspunkt, toalettbygg og parkeringsplasser i tilknytning til verneområder, må være forankret i en godkjent besøksstrategi for å kunne bli prioritert. Tiltaksmidler kan brukes til (primært å delfinansiere) gjennomføring av denne typen tilrettelegging, og søknader til slike anlegg skal være godt begrunnet med bl.a. informasjon om besøkstall og eksisterende bruk av området.

Tilrettelegging etter universell utforming i verneområder

Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriftene er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og de har som den klare hovedregel ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 første ledd, første alternativ, vil sjelden kunne anvendes da universell utforming medfører terrenginngrep som strider mot verneformålet og påvirker verneverdiene. Hvorvidt et omsøkt tiltak er i konflikt med forskriften må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområder bør forvaltningsmyndighet være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep.

På denne bakgrunnen vil det være høy terskel for tildeling av midler utover det som kan defineres som "enkel tilrettelegging" i verneområder.

Kulturminner i verneområder

Kulturminner er en del av verneformålet i de aller fleste nasjonalparker og i enkelte andre verneområder. Ansvar for oppfølging og ivaretagelse av kulturminner ligger hos kulturminnemyndighetene. Det er egne poster på statsbudsjettet for forvaltning av kulturminner, og tiltaksmidler prioriteres vanligvis ikke til dette formålet. Skjøtsel av enkelte kulturminner, slik som steingjerder, gravrøyser og fangstsystemer, kan likevel vurderes prioritert for samfinansiering med kulturminnemyndigheten. Eksempler på tiltak som *ikke* finansieres av tiltaksmidler eller driftsmidler er vedlikehold av bygninger i verneområder. Ansvar for finansiering av vedlikehold og drift av bygninger ligger hos eier.

Svar på oppdrag 11 i tildelingsbrev for 2023 – ordning for fast fordeling av grunnstøtte til nasjonalpark- og verneområdestyrer over post 1420.21

Miljødirektoratet viser til oppdrag 11 innen resultatområde naturmangfold i tildelingsbrev for 2023: *Levere forslag til ordning for fast fordeling av grunnstøtte til nasjonalpark- og verneområdestyrer for vedlikehold, fornying av infrastrukturtiltak, informasjonsarbeid mv, inkludert forslag til fordelingsnøkkel innenfor en ramme av 4 mill. kr over post 1420.21.*

Vi har i dialog med departementet forstått at dette er tenkt å være en fast fordeling over samme brøk hvert år. Det skal bidra til forutsigbarhet for styrene og sikre at de hvert år mottar en fast sum som de kan benytte til drift og vedlikehold av eksisterende tilrettelegging, infrastruktur og tilsvarende. I tillegg til aktuelt informasjonsarbeid som ikke allerede dekkes av midler på post 21. eller 31.

Forslag til ordning for fast grunnstøtte til verneområdestyrer:

Miljødirektoratet foreslår, ut fra foreslått ramme på 4 millioner kroner, at disse midlene øremerkes årlig på post 1420.21 til verneområdestyrene som de kan disponere til prioriterte behov for å dekke sine drifts- og vedlikeholdskostnader knyttet til besøksforvaltningstiltak, med mer. Denne summen vil komme i tillegg til de midlene de årlig søker om på post 1420.21 for drift av verneområdestyrene og kostnader knyttet til forvaltningsplaner og besøksstrategier.

Rammen på 4 millioner kroner vil så fordeles uten søknad til hvert styre basert på en fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkelens består av en fast sum per verneområdestyre. Ved en endring i rammen vil samme prosentvise fordeling være gjeldende.

Vi har valgt å inkludere et ev. Østmarka nasjonalparkstyre og LoppHAVet verneområdestyre i fordelingsnøkkelens. Det pågår nå prosess med å få på plass et styre for LoppHAVet marine verneområde, mens Østmarka ligger på departementets bord, etter tilrådning fra Miljødirektoratet. Vi mener det er fornuftig å inkludere et styre for Østmarka i denne oversikten slik at det settes av et beløp til å dekke driftsbehov for deres område.

Vi har valgt å holde av kr 100 000 av rammen til uforutsette kostnader som vi per dags dato ikke har oversikt over ettersom det er en usikkerhet i hvor lang tid det skal gå før fordelingen eventuelt revideres.

Fordelingsnøkkel for tildeling av grunnstøtte til verneområdestyrene

Fordelingsnøkkelen er laget på grunnlag av et sett kriterier som vi mener er relevante knyttet til behovet for driftsstøtte:

- areal verneområdestyret forvalter
- antallet innfallsporter styret forvalter
- besøkstrykk i områdene styret forvalter

Kriteriene tillegges ulik vektning og i tillegg er det naturlig å bruke noe skjønn i vurderingen. All den tid ikke alle styrene har ferdigstilte besøksstrategier, brukerundersøkelser eller relevante ferdselstillinger, eller fullt ut oppdaterte lister over sine installasjoner i verktøyet naturoppdrag, har vi ikke det grunnlaget vi trenger for å fordele helt konkret uten en viss grad av skjønn.

Vi mener den fordelingsnøkkelen vi har kommet frem til reflekterer de ulike behovene for driftsstøtte om vi ser alle styrene samlet. Samtidig er vi klar over at det for flere styrer vil være større eller mindre avvik mellom det de melder inn av driftsbehov og tildelingen de får ut fra tilgjengelig ramme for tildeling.

Vi har bedt om og mottatt et overslag av behovet for støtte til drift og vedlikehold fra de fleste styrene. Disse innmeldingene har vært en del av vurderingene når vi har justert plasseringen på satsene i fordelingsnøkkelen. Samtidig er oppdraget å lage et forslag til en fordelingsnøkkel, ikke en fordeling basert på reelle innmeldte behov.

Det digitale verktøyet Naturoppdrag vil i tiden fremover gi oss enda bedre løsninger for å hente ut informasjon om antallet og typer installasjoner de ulike forvaltningsmyndighetene har ansvar for. Forvaltningsmyndighet og oppsyn skal sammen oppdatere informasjon om installasjoner de har ansvar for, inkludert tilstand på dem. På sikt regner vi med at denne informasjonen kan fortelle oss hvilke behov de ulike styrene har for støtte til drift og vedlikehold.

Fordeling av grunnstøtte for nasjonalpark- og verneområdestyrerne innenfor en ramme på 4 millioner kroner:

Nasjonalpark- og verneområdestyrer	Sum tildeling	Prosent av ramme
Midtre Nordland nasjonalparkstyre	kr 250 000	6,25 %
Dovrefjell nasjonalparkstyre	kr 150 000	3,75 %
Jostedalbreen nasjonalparkstyre	kr 150 000	3,75 %
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	kr 100 000	2,50 %
Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane landskapsvernområde	kr 100 000	2,50 %
Nasjonalparkstyret for Reinheimen	kr 100 000	2,50 %
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	kr 100 000	2,50 %
Verneområdestyret for Trollheimen	kr 100 000	2,50 %
Raet nasjonalparkstyre	kr 100 000	2,50 %
Varangerhalvøya nasjonalparkstyre Várnjárgga álbotmeahccestivra Varenkinniemen kansalistarhaan styyri	kr 100 000	2,50 %
Breheimen nasjonalparkstyre	kr 100 000	2,50 %
Nærøyfjorden verneområdestyre	kr 100 000	2,50 %
Folgefonna nasjonalparkstyre	kr 100 000	2,50 %
Langsua nasjonalparkstyre	kr 100 000	2,50 %
Ytre Hvaler nasjonalparkstyre	kr 100 000	2,50 %
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder	kr 100 000	2,50 %
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	kr 75 000	1,88 %
Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan	kr 75 000	1,88 %
Færder nasjonalparkstyre	kr 75 000	1,88 %
Lofotodden nasjonalparkstyre	kr 75 000	1,88 %
Blåfjella-Skjækerfjella-Lierne nasjonalparkstyre/ Låarte-Skæhkeren-Lijre nasjonalpaarhkeståvro	kr 75 000	1,88 %
Byrkije nasjonalpaarhkeståvro/ Børgefjell nasjonalparkstyre	kr 75 000	1,88 %
Verneområdestyret for Lyngsalpan landskapsvernområde/ Ittugáissáid suodjemeahccestivra	kr 75 000	1,88 %
Stølsheimen verneområdestyre	kr 75 000	1,88 %

Øvre Pasvik nasjonalparkstyre -Báhčaveaji álbmotmeahccestivra	kr 75 000	1,88 %
Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia	kr 75 000	1,88 %
Verneområdestyret for Geiranger-Herdalen landskapsvernområde	kr 75 000	1,88 %
Sølen verneområdestyre	kr 75 000	1,88 %
Hallingskarvet nasjonalparkstyre	kr 75 000	1,88 %
Vega verneområdestyre	kr 75 000	1,88 %
Ånderdalen nasjonalparkstyre	kr 75 000	1,88 %
Jomfruland nasjonalparkstyre	kr 75 000	1,88 %
Østmarka nasjonalparkstyre	kr 75 000	1,88 %
Njaarken vaarjelimmiedajveraerie/ Lomsdal-Visten nasjonalparkstyre	kr 50 000	1,25 %
Nasjonalparkstyret for Reisa nasjonalpark og Ráisduottarháldi landskapsvernområde	kr 50 000	1,25 %
Nasjonalparkstyret for Øvre Dividal nasjonalpark og Dividalen landskapsvernområde	kr 50 000	1,25 %
Stabbursdalen nasjonalparkstyre/ Rávttušvuomi álbmotmeahccestivra/ Rautusvuoman kanalistarhaan johtokunta	kr 50 000	1,25 %
Rohkunborri nasjonalparkstyre	kr 50 000	1,25 %
Naustdal-Gjengedal verneområdestyre	kr 50 000	1,25 %
Verneområdestyret for Brattfjell-Vindeggen landskapsvernområde	kr 50 000	1,25 %
Seiland/Sievju nasjonalparkstyre	kr 50 000	1,25 %
Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen	kr 50 000	1,25 %
Verneområdestyret for Kvænangsbotn og Navitdalen landskapsvernområder	kr 50 000	1,25 %
Møysalen nasjonalparkstyre	kr 50 000	1,25 %
Ålfotbreen verneområdestyre	kr 50 000	1,25 %
Forvaltningsstyret for Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat	kr 50 000	1,25 %
Nasjonalparkstyret for Fulufjellet	kr 50 000	1,25 %
Verneområdestyret for Nordkvaløya- Rebbeneseøya	kr 25 000	0,63 %
Anárjoga álbmotmeahccestivra / Anárjohka nasjonalparkstyre	kr 25 000	0,63 %
Lopphavet verneområdestyre	kr 25 000	0,63 %
Uforutsette kostnader	kr 100 000	2,50 %
SUM:	kr 4 000 000	100 %

Kommentarer

Mange av nasjonalpark- og verneområdestyrene jobber med nye besøksforvaltningstiltak. Klimaendringer, effekter fra markedsføring i sosiale medier, endring i trender, med mer, vil endre besøkstrykket både innad i de enkelte områdene og mellom områder. Dette kan skape et endret behov for støtte til drift og vedlikehold.

Det er ikke presisert i oppdraget om ordningen skal være en prøveordning og/eller om fordelingsnøkkelen skal revideres innen et gitt antall år. Vi anbefaler at plassering av styrene i fordelingsnøkkelen skal vurderes på nytt om eksempelvis 3 år slik at det vil være anledning til å endre satsene per styre etter nye behov.

Nasjonalpark- og verneområdestyrenes arbeid med besøksforvaltningstiltak inkludert tilrettelegging for bruk av områdene i og rundt verneområdene knytter seg i stor grad til føringene i Meld. St. 18 (2015–2016) Friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet og lanseringen av merkevaren Norges nasjonalparker i 2015.

For å sikre drift og vedlikehold av tiltakene styrene planlegger er det gjennom "Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder" (2020-2025) presisert at eierforhold og tilsyns-/drifts- og vedlikeholdsavtaler må være avklart i forkant av gjennomføring. Dette må ligge til grunn også i videre planlegging av tiltak ettersom det nåværende og fremtidige totale kostnadsnivået for å dekke drift og vedlikehold av slike tiltak ikke lar seg løse innenfor rammen av en slik grunnstøtteordning som presenteres her.

Avslutningsvis ønsker vi å poengtere at forvaltningsmyndigheter for øvrige verneområder også gjennomfører besøksforvaltningstiltak som utløser behov for drift og vedlikehold. Ved å kun tildele midler til drift og vedlikehold av tiltak til nasjonalpark- og verneområdestyrer vil det kunne skapes et kunstig skille mellom forvaltningsmyndigheter som alle utfører tiltak og tilrettelegging i de verneområdene de har forvaltningsansvar for.

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/7797Saksbehandler:
Ingrid Moe Dahl

Valg av representanter til nasjonalpark- og verneområdestyrer

Med bakgrunn i høstens kommune- og fylkestingsvalg ber Miljødirektoratet om at kommuner og fylkeskommuner som har verneområder som forvaltes av et nasjonalpark-/verneområdestyre utpeker representanter til nasjonalpark-/verneområdestyrene for perioden 2024-2027.

Miljødirektoratet vil følge anbefalingene fra kommunene/fylkeskommunene så langt det er mulig, jf. dog at sammensetningen av styret skal følge kravene til kjønnsfordeling i likestillingsloven § 28. Vi ber derfor om at kommunene/fylkeskommunene angir om de innstilte representantene er ført opp i prioritert rekkefølge.

Hver kommune skal være representert med ett medlem, primært ordføreren eller et formannskapsmedlem evt. fra faste kommunestyrerepresentanter i kommunen, og bes om å innstille en kvinne og en mann. I nasjonalpark- og verneområdestyrer for områder som i sin helhet ligger i én kommune skal kommunen være representert med to medlemmer. Disse kommunene bes om å innstille to menn og to kvinner.

Fylkeskommunen skal være representert med ett medlem fra fylkestinget/fylkesrådet, og bes om å innstille en kvinne og en mann blant fylkestingets/fylkesrådets faste medlemmer. Det vil bli gjort endringer i sammensetningen i noen styre etter endringer i fylkesinndelingen som skjer fra årsskiftet. Der det er aktuelt ber vi fylkeskommunen innstille sine representanter ut fra fylkesinndelingen som gjelder fra 1.1.2024.

De kommunene/fylkeskommunene som er representert i flere nasjonalpark-/verneområdestyrer må innstille representanter til alle styrene hvor det framgår hvilket styre representantene er innstilt til.

Miljødirektoratet ber videre om at oversikt over innstilte representanter og vararepresentanter til nasjonalpark-/verneområdestyrene sendes til direktoratet så snart som mulig.

Miljødirektoratet vil så snart vi har fått svar fra kommunene/fylkeskommunene reoppnevne nasjonalpark-/verneområdestyrene på bakgrunn av forslagene som er kommet fra kommunene/fylkeskommunene.

Miljødirektoratet vil også oppdatere styrenes vedtekter, gjeldende fra 1. januar 2024. De nye vedtektene vil oversendes sammen med oppnevning av nytt styre.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Ingrid Moe Dahl
seniorrådgiver

Frisk Oslofjord 2 Programstyremøte

Dato: 23.11.2022   **Tid:** 12-16   **Sted:** Besøkscenteret for Ytre Hvaler nasjonalpark

Mona Vauger ønsket velkommen og fortalte om besøkscenteret

SAK1 Status for prosjektet. Hva er gjennomført og hva skjer fremover? Frithjof Moy, Arne Hestnes, Geir Endregard og Terje Thorsnes..

- **AP1 og AP2 Skoleprosjekter og formidling til allmenheten (Geir)**
  - Vitensenteret Inspiria har fått 17.mill fra Sparebankstiftelsen til videre drift av skoleprosjektene de neste 3 år.
  - Bastøy Fosen Electric har fått permanent utstilling, og Geir viste video fra åpningen. Utstillingen inneholder bl.a. en fysisk modell av bunnprofilen langs seilingsruten, interaktive info-skjermer, og skjerm med data fra ekkolodd. Bilder fra åpningen: <https://friskoslofjord.no/aktuelt/utstilling-basto-electric/>
  - Min mening: Inspiria har plassert ut stasjoner med spørsmål og faktasider på 13 ulike steder langs Oslofjorden.

- **AP3, AP4 Nyttefartøy (Arne).**
  - Instrumentene på skolebåten Rognfjell fungerer fint. På Bastøy Fosen ble det satt inn et stort ekkolodd med midler fra Miljødirektoratet, og dataene vises i sann-tid på skjerm i utstillingen. Arne og Terje har laget modellen av Oslofjorden, basert på dybde- og geologiske data.
  - Landeren som er satt ut i Drøbak sender kontinuerlig data fra instrumentene (ekkolodd, strømmåler, kamera, salt tem) til UiO, som bearbeider dataene for bruk i skoleprosjektene.

- **AP5 Autonomi (Arne, Frithjof, Terje)**
  - KM har testet ut selvgående undervannsfarkoster (AUV) til automatisk overvåking. Dieseldrevet AUV, 8 m lang, har god rekkevidde (20 dager). Har også laget en elektrisk AUV, som har kortere rekkevidde (20 timer). Bruker maskiner til å tolke bilder.
  - Miljødirektoratet har gitt ekstra bidrag til naturkartlegging av dype naturtyper, og også til infoarbeid på besøkscenteret for Oslofjorden.
  - Kartlegging av Tisler-revet: NGU og KM har benyttet AUV (med ekkolodd, sonar) i kombinasjon med ROV for å kartlegge bunnområdene. Dataene er verifisert av HI som har benyttet tradisjonelle metoder (bunnprøver og video) for å kartlegge naturenheter i samme område. Sedimentkart med kornstørrelse blir ferdig før jul, mens de biologiske kartene blir ferdig ca. 2 mnd etter det.
  - Data fra toktene viser spor fra bunntråling i Norskerenna, i samme område hvor organisk karbon felles. Sonarbilder fra området sør for Larvik viste mange trålspor, opptil 0,5 m dype. Ved tråling blir karbon revitalisert og bidrar til marin forsuring.

- Det er satt av 500.000,- til flykartegging med laser, en metode som har vist viser bra oppløsning i overflaten i et testområde ved Stavanger.
- Tanker videre: holde en ikke-sluttkonferanse, flere bunnstasjoner, risiko-analyser, mer laseroppmåling, ytterligere kartlegging og levende debatt om tilstand.

Vedtak: tatt til orientering.

SAK3 Forslag til videreføring av nettsidene – Geir Endregard

- Det er lagt mye arbeid i nettsidene, og det vil fortsatt være behov for å samle god informasjon om Oslofjorden. Inspiria beregner å kunne publisere nyheter et par ganger i uka, til en kostnadene av ca. 300.000,-. Det foreslås at Besøksenteret for Oslofjorden tar over og drifter nettsidene videre, og at nettsidene får et mer magasin-preg. Besøksenteret tar da også kostnadene ved det.

Vedtak: Forslaget ble godtatt.

SAK4 Plan for Frisk Oslofjord-konferanse i februar 2024. Geir Endregard

- En av styrkene til Frisk Oslofjord-prosjektet har vært kombinasjonen av ulike miljøer som har ulike fokus og innfallsvinkler, og det er ønske om å ivareta dette videre. Det foreslås en litt annerledes ikke-slutt konferanse, med korte innledninger som spiller opp til diskusjon blant et begrenset antall inviterte deltakere. Fokus vil være på å få fram ulike syn på dagens situasjon, og diskutere hva som må til for å forbedre tilstanden. Det bør være en styrt diskusjon. Geir la fram utkast til invitasjon. Det foreslås en dagskonferanse i mars 2024, i Inspiria sine lokaler i Sarpsborg.

Det ble en lang og fin diskusjon og noen av innspillene gikk ut på: (ikke uttømmende liste og ikke ordrett)

- Det har vært mange konferanser om Oslofjorden og det må lages en utfyllende konferanse, ikke konkurrerende
- Det er allerede en status fra Oslofjordrapporten. Er ikke den ærlig? Høres ut som ingenting skjer, men det gjør det. Men ting tar tid
- Vi vet hva som skal til på utslipp- og landbrukssiden; men det tar tid å gjennomføre
- I Chesapeake Bay har de en sterkere organisering av arbeidet enn vi har i Norge, blant annet med Goal Implementation Teams
- Hvem skal inviteres, litt lite med 40?
- Det bør involveres noen fra fiskarlaget
- Vi har kunnskapen, men innbyggerne er ikke godt nok orientert og mangler bevissthet om situasjonen
- Det tar tid å endre i kommunene og landbruket, men hva med fiskeriene? Det burde ikke ta tid å innføre endringer der
- Tilstanden i Oslofjorden må høyere opp på dagsorden. Må få ut god informasjon til folk med hvorfor
- Vi vet hva som skal til, hvem som skal gjøre det, men hvorfor skjer det ikke? Er mer en statsvitenskapelig problemstilling?
- Viktig å få ut mer informasjon til folk. Må ofte lete mye for å finne informasjon om tilstanden. (<https://www.chesapeakebay.net/> og <https://www.chesapeakeprogress.com/outcome-status>)

Vedtak: forslaget om en ikke-slutt konferanse støttes. Geir jobber videre med planene og justerer teksten i invitasjonen.

SAK2 Erfaringer fra «Bevar Raet». Astrid Skoge, Agder Fylkeskommune

Astrid fortalte om prosjektet «Bevar Raet» og metodene som blir brukt i Raet nasjonalpark for å kartlegge bruk av nasjonalparken og involvere innbyggerne. Viktig med design, oppfølging, samarbeid med brukere for å få god effekt av bevaringsområder og finne balansen mellom brukerinteresser og bevaring. Startet i Tvedestrand kommune i 2020 med forslag om marint vern i Raet np. Tatt videre til fk. Brukerundersøkelse: Seascetch. Kartlegger grad av yrkesfiske, fritidsfiske, dykking, bading etc. i nasjonalparken. Har hatt samtale med 40 fiskere - relasjonsbygging viktig for suksess. Resultatene presenteres som analyser på kart.

Det var stor interesse for prosjektet i Programstyret, og ønske om å gjøre tilsvarende flere steder. Hvaler kommune planlegger også å etablere et forum for Hvaler, hvor det er mange aktive fiskere og mange problemstillinger rundt fiskeri. De har også egen videregående skole med opplæring på fiskeri. Det er ønske om å bevare, men vil ha fiskerne med.

For mer informasjon om «Bevar Raet» eller Seascetch, kontakt Astrid eller sjekk ut nettsidene <https://agderfk.no/vare-tjenester/klima-natur-og-friluftsliv/marin-forvaltning/>

Vedtak: tatt til orientering

SAK5 Forslag til etablering av «Frisk Oslofjord forum» Mona Vauger

Det ble foreslått å fortsette programstyret som en møteplass, et forum, som et sted for spredning av informasjon, aktiviteter, prosjektideer, ta opp aktuelle tema etc. Det trengs et mangfold av initiativ. Besøkssenteret Oslofjorden har tilbudt seg å ta ansvar for å innkalle til møter og drive dette videre. Oslofjordens friluftsråd, som har samarbeid med mange kommuner, tilbød seg også til å bidra. Møte 1-2 ganger i året og det bør lages en plan for møtene.

Vedtak: Ideen om «Frisk Oslofjord forum» støttes og Besøkssenteret Oslofjorden kaller inn til det første møtet.

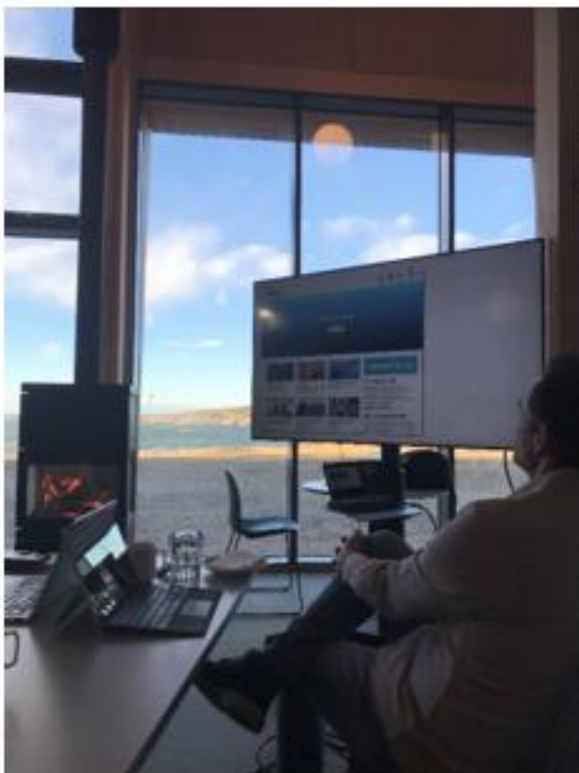
Takk for deltakelse i siste Programstyremøte for Frisk Oslofjord2.

En ekstra takk til Astrid for orienteringen om Bevar Raet og til Storesand besøkssenter for lån av flotte lokaler og god forpleining under møtet.

30.11.2023 (oppdatert 07.12.2023)

Referent, Tone Kroglund

Besøksenter Storesand, Ytre Hvaler nasjonalpark

Frisk Oslofjord-utstillingen på Bastøy-Fosen Electric

Oslo Sportsdykkeklubb
c/o Steven Cooke
sveavegen 89
1263 Oslo

Oslo 19.10.2023

Fylkesmannen i Østfold
Pb 325
1502 Moss

Rapport fra Oslo Sportsdykkeklubb (OSDK) sommerleir på Akerøya 2023 og søknad om dispensasjon til telting, bruk av luftkompressor, festing til moring og dregging for 2024-2026

OSDK sommerleir på Akerøya ble i 2023 gjennomført i perioden 14-23 juli 2023. Uken ble preget noe av mye vind som påvirket dykkingen noe, så det ble dykket bare 6 av dagene. Det var for øvrig lite folk på øya pga været, mens det på dagene med fint vær kom det telgjester med båt som teltet på stranden og rundt oss i leiren uten at det ble registrert noe negativt av noe slag. Det ble observert en båt som lå på grunn på nordvestsiden av Akerøya, som vi fikk opplyst allerede var rapportert inn til Politiet.

Antallet medlemmer som var innom var ca det samme som foregående år, med flott dykking fra Søsterøyene og Struten i nord, til Alne i sør.. Det ble observert mye hummer men vesentlig mindre krabber enn tidligere. Vi så ingen breiflabb i år, noen torsk men greit med torskeyngel på grunnene rundt tresteinene.

1. Klubbens kompressor ble brukt i korte perioder i perioden 15-22 juli 2023. Kompressoren ble som i tidligere år satt et godt stykke opp i kløften bak huset mot speidersletta, slik at støy ble fanget i kløfta. Iht vedtak ble kompressoren kun brukt i tidsrommet fra ca 10.00 (tidligste) til ca 18.00 (seneste) – fylling på formiddag før dykking, eller ettermiddag etter dykking. Se vedlegg 1 for mer detaljert oversikt.
2. Det var i år som tidligere år lagt ut egne bøyer ved den lille bryggen som var merket med OSDK/AOS/OF Kystled, antatt gjort av Skjærgårdstjenesten. Det ble derfor ikke lagt ut noen egen moring av OSDK, vi festet kun tau i bøye og til land. Moringen som bøyene er festet i ligger på flat sandbunn på ca 1.5 meters dyp i bukten ved søppelskuret på akerøya, ca posisjon (WGS 84, DMM) Bredde koordinat 59 3.0216, Lengdekoordinat 10 53.3634
3. Telting: I perioden 14-23 juli 2023 ble det totalt logget 36 teltdøgn
4. I 2023 ble det ikke dregget opp i sone A av OSDK

De av klubbens medlemmer som fikk vært med på OSDK sommerleir 2023 ønsker å takke for en flott opplevelse i flott natur, og velvilje fra Nasjonalparkens styre som lot oss gjennomføre nok en sommerleir.

Søknad om dispensasjon fra Ytre Hvaler nasjonalparks regler for gjennomføring av sommerleir 2024-2026

Oslo Sportsdykkeklubb ønsker med dette som tidligere å søke om dispensasjon fra de gjeldende reglene som begrenser organisert virksomhet i nasjonalparken ifm gjennomføring av den tradisjonelle sommerleiren for perioden 2024-2026.

1. Bruk av luftkompressor til fylling av dykkeflasker. Kompressoren blir som i tidligere år satt et godt stykke opp i kløften bak huset mot speidersletta, slik at støy blir fanget i kløfta. Med tidligere begrensinger mtp tidsrom fra ca 10.00 (tidligste) til ca18.00 (seneste).
2. Tillatelse til å feste tau til moring som ligger i bukta i tilfelle den eksisterende bøyen ved den lille bryggen som er merket med OSDK/AOS/OF Kystled, antatt gjort av Skjærgårdstjenesten ikke ligger der som tidligere. Moringen som bøylene er festet i ligger på flat sandbunn på ca 1.5 meters dyp i bukten ved søppelskuret på akerøya, ca posisjon (WGS 84, DMM) Bredde koordinat 59 3.0216, Lengdekoordinat 10 53.3634
3. Telting: I en toukers perioden 2dre halvdel av juli hvert år
4. Tillatelse til sporadisk dregging i Sone A i tilfelle vær og dykking krever det.

Med vennlig hilsen

Geir Langeland
Styremedlem Oslo Sportsdykkeklubb

Vedlegg 1

Oversikt over kompressorbruk OSDK sommeren 2023

Dato	Start tid	Stopp tid	Antall timer
15. juli 2021	11:00	13:00	2,0
16. juli 2021	10:00	12:00	2,0
17. juli 2021	15:00	17:00	2,0
18. juli 2021	15:00	17:00	2,0
19. juli 2021	10:00	12:00	2,0
20. juli 2021	14:00	17:00	3,0
21. juli 2021	10:00	12:00	2,0
22. juli 2021	10:00	12:00	2,0

FLØDEVIGENSEMINARET 2023:

«Hvilke konsekvenser får ny kunnskap om bestander, romlig- og genetisk struktur for fremtidens forvaltningsregimer?»

I 2023 rettes søkelyset mot felles målsetninger for fiskeriforvaltning og bevaring av naturmangfold – og hvordan få til et samspill som skaper synergi mellom disiplinene.

Fiskeriforvaltning og bevaring av naturmangfold – ulike sektorer, felles utfordringer

Tradisjonell fiskeriforvaltning har til formål å sikre maksimalt økonomisk langtidsutbytte av fiskebestander, mens bevaring har til formål å sikre naturmangfold. [Rike og robuste økosystemer er grunnlaget for fiskeriene](#) – et faktum som representerer et godt utgangspunkt for samspill mellom sektorene og lovverkene.

Ny kunnskap om kystøkosystemene demonstrerer lokal bestandsdynamikk og viktigheten av å opprettholde variabilitet i naturen, på bestands-, arts- og økosystemnivå. Den genetiske variasjonen innen bestander utgjør basis for fremtidig tilpasning til endrede miljøbetingelser, mens demografisk og økologisk variabilitet bidrar til å sikre økosystemfunksjonene.

Gjensidig avhengighet av fungerende økosystemer legger opp til at fiskeriforvaltning og bevaring i større grad bør utvikles i samspill. De to oppgavene sorterer i dag under hver sin sektormyndighet, med hver sine lovverk.

Flødevigenseminaret 2023 samler forskning og forvaltning for å oppdatere hverandre og diskutere denne tematikken.

Dag 1. Tirsdag 14. november

09:30-10:00 Velkommen, kaffe og fingermat

10:00-11:00 Tema 1: Nye/ pågående prosjekter i Skagerrak

- INTERREG – BlueBioClimate Halvor Knutsen (HI)
- SAMSKAG – MARHAB Even Moland (HI)
- Prosjekt Bevar Raet Alf Ring Kleiven (HI) eller Kaya Asdal (Agder Fylkeskommune)
- SOS Skagerrak Ingunn Løvdal (Statsforvalteren i Agder)
- Fersk rapport: oppfølging av tiltaksplan for Oslofjorden Egil Postmyr (Miljødirektoratet)

11:00-12:00 Tema 2: Fiskeriforvaltning og bevaring – hvordan kombinerer vi disiplinene?

- Kerstin Johannesson (Prof. i marin økologi, Gøteborgs Universitet - [Teams](#)): Fiskens roll i økosystemet - och hur upprätthåller vi den? (20 min)

Dyphavsreke i Skagerrak-Nordsjøen

- Guldborg Sjøvik (HI - [Teams](#)): Dypshavsreke i Skagerrak-Nordsjøen – målart i fiskeriet og nøkkelart i økosystemet (10 min)
- Fabian Zimmermann (HI): Romlig eksplisitt bestandsmodell (10 min)
- Fabian Zimmermann (HI): Betydning av reke for gjenoppbygging av kysttorsk i fjorder (10 min)

12:00-13:00 lunch

13:00-15:30 Tema 2 forts.: Fiskeriforvaltning og bevaring – hvordan kombinerer vi disiplinene?

Finskala bestandsoppdeling – hvordan kan vi inkorporere heterogenitet og kunnskapsfronten i fremtidens forvaltning av kystbestander?

- Per Erik Jorde (HI): Bestander, populasjoner, bestandskomplekser og økotyper – hva burde alle vite? (10 min)
- Erik Berg (HI -[Teams](#)): Datafattige bestander – men plikt til å gi råd for bærekraftig forvaltning (10 min)
- Daniel Howell (HI – [Teams](#)): Konsekvenser for ny bestandsoppdeling av torsk i Nordsjøen (10 min)
- Cecilie Kvamme (HI -[Teams](#)): Bestandsstruktur og fjordbestander hos brisling – hvordan gi råd og forvalte kompleksiteten? (10 min)
- Florian Berg (HI - [Teams](#)): Bestandsstruktur og fjordbestander hos sild – hvordan gi råd og forvalte kompleksiteten? (10 min)
- Kjell Magnus Norderhaug (HI - [Teams](#)): IUCN-kriteriene og intraspesifikk diversitet – en blindsoner for føre-var tilnærming? (10 min)
- Thomas Kjøppen (Fiskeridirektoratet): Hvordan ser vi for oss at AIS og elektroniske loggbøker vil muliggjøre en bedre kartlegging av fiskeintensitet? (10 min)

15:30-16:00 Kaffe og kake

16:00-17:00 Forvaltningens time: «Lokalt habitat, lokalt mangfold og lokale bestander – hvordan bygge beste tilgjengelige kunnskap inn i forvaltningen?»

Fiskeridirektoratet: J.C. Holm

Miljødirektoratet: Egil Postmyr

Nærings og Fiskeridepartementet: Andreas Stokseth

Klima og Miljødepartementet: Geir Klaveness, Eirik Drabløs Pettersen

18:00–21:00 Middag i Flødevigen med drinks og populærvitenskapelig innslag/ kåseri:

Professor i kulturhistorie Bjarne Rogan: Revtorsken – ressursen som (nesten) forsvant

Lenker til Rogans bøker:

[Rogan, Bjarne: Kystfisker – Novus forlag](#)

[Rogan, Bjarne: Kapitler av Nordsjøens historie – Novus forlag](#)

Dag 2. Onsdag 15. november

09:30-10:00 God morgen, kaffe og fingermat

10:00–12:00 **Tema 3: MPAer vs OECMs – hvordan løser Norge oppdragene frem mot «30 x 30»?**

- Mette Skern-Mauritzen (HI – Teams): 30%-målet kan oppfylles av MPAs og OECMs – hva er egentlig forskjellen? (10 min + 10 min diskusjon)
- Alf Ring Kleiven (HI): Empirien som underbygger MPAs og OECMs (10 min + 10 min diskusjon)
- Sigurd Heiberg Espeland (HI): Representativitet – hvor mye kunnskap og kartlegging er nødvendig? (10 min + 10 min diskusjon)
- Geir Huse (HI – Teams): Fiskeriforvaltning og bevaringsmål – hvordan legger vi til rette for godt samspill? (10 min + 10 min diskusjon)

12:00-13:00 Lunch

13:00-15:00 Deltagernes egetid, mulighet for møter

15:00 Vel hjem!

Format: Havforskningsinstituttets seminar i Flødevigen er en møteplass for dialog og kunnskapsdeling mellom forskningsmiljøene og forvaltningen.

Flødevigenseminaret er kjent for foredrag av høy kvalitet, men samtidig god anledning til å ha dialog om tema som presenteres.

Vi legger opp til et begrenset antall deltakere (max. 40 er Flødevigens kapasitet) og håper på solid deltagelse fra forvaltningen!

Tidspunkt: 14.-15. november 2023 (dag 1 kl. 09:30 til dag 2 kl. 15:00)

Dag 1 blir det felles middag i Flødevigen kl. 18!

*Vi ønsker velkommen til et spennende møte i Flødevigen –
i «Havgapet helt ut mot Skagerrak»!*

SAMSKAG: Samarbeid om forbedring av miljøsituasjonen i nordiske hav- og kystområder, med fokus på Skagerrak

Fysisk møte i Lyngby, Danmark 22-23 november 2023

Lokasjon: DTU campus, Kgs Lyngby, DTU's mødecenter i stuen i bygning 101, møderum S04

Anbefalet accomodation: Zleep Hotel Lyngby

Dag 1 (22. november) – vi tager kaffepauser efter behov!

- 10:00-10:30 Velkommen – vi finder os til rette!

Delmål 1:

- 10:30-11:00 BlueBioClimate – innhold og synergier med SAMSKAG og MARHAB (**Halvor Knutsen**)
- 11:00-11:30 Serial depletion of *P. borealis* i Nordsjøen - romlig eksplisitt assessment modell – reketoktet (**Guldborg Sjøvik**)
- 11:30-12:00 Pilotprosjekter for bevaring i nasjonalparkene, brukermedvirkning, SeaSketch (**Alf Ring Kleiven**)
- 12:00-12:30 Tare i Skagerrak – status og prediksjoner, hvor er klimarefugiene? (**Kjell Magnus Norderhaug**)
- 12:30-13:00 Afrunding af delmål 1
- 13:00-14:00 Frokost (bliver bragt til mødelokalet)

Delmål 3:

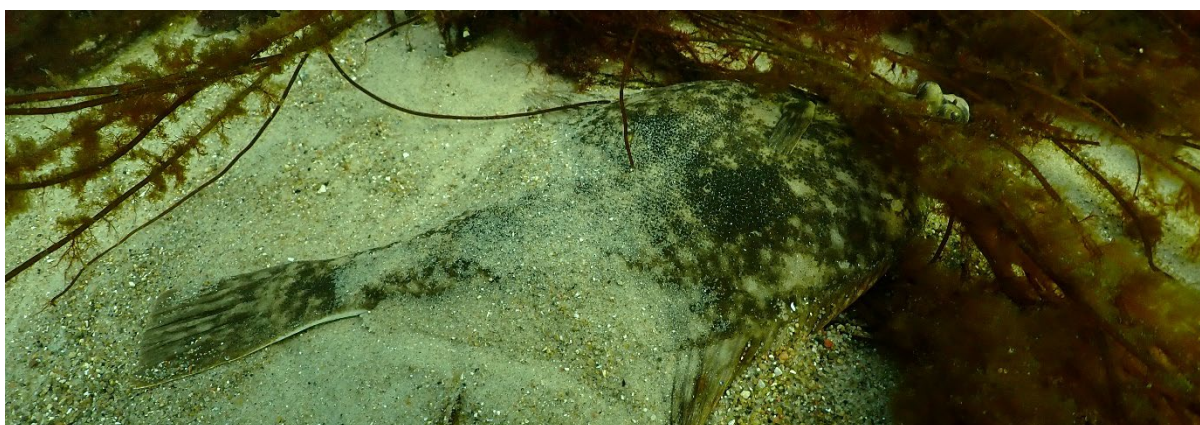
- 14:00-14:30 Connectivity in Skagerrak – a literature review (**Carl André på en Teams-forbindelse**)

Delmål 2 (in English):

- 14:30-15:00 Ups and downs of key fish species in Skagerrak and adjacent waters – from the shallows to the deep of the Norwegian trench (**Tobias Mildenberger**)
- 15:00 – 15:30 The effect of windfarms on ecosystem components in Scandinavian waters – a literature review (**Jasmin Ann-Christine Thomassen**)
- 15:30 – 16:00 Sustainable fisheries? (**Ole Henriksen**)
- 16:30 – 17:00 Afrunding af delmål 2
- 18:00 Middag nede i byen på Madklubben Lyngby, Kanalvej 3 (gåafstand fra mødelokalet)

Dag 2 (23. november) – vi tager kaffepauser efter behov!

- 9:00 – 11:00 Mini workshop: Leveranser i SAMSKAG i 2024, populærvitenskapelige artikler og policy briefs – hvilke historier vil vi fortelle? (**Even Moland**)
- 11:00 – 12:00 Vi runder mødet af og vender det vi ikke allerede har vendt
- 12:00 – 13:00 Frokost (bliver bragt til mødelokalet)
- 13:00 SLUT!

Danmarks
Tekniske
Universitet

Bottom trawling threatens European marine ecosystems

Fishing with bottom trawls has extensive effects on marine life and threatens seafloor integrity. It also impacts areas not directly trawled, since suspended sediment can travel far. Recent research on bottom trawling effects points to the need for establishing larger trawl-free areas in all types of habitats to protect sensitive ecosystems and live up to principles of ecosystem-based management.

Protection of marine habitats and biodiversity is a major challenge globally. In Europe, a high proportion of marine species and habitats show an unfavourable conservation status and the loss of marine biodiversity has not been halted, despite ambitious goals and legislation.

Fishing is one of the key pressures on the marine environment, both through resource extraction and through the damage done to the seabed. European waters are some of the most intensively bottom-trawled areas in the world; there are a number of regions where more than half of the seabed is trawled each year, in extreme cases up to 99 percent of the seabed, with some hotspots trawled more than ten times per year.

In addition to the documented effects on extracted species, there are serious concerns that this intensive trawling has negative effects on benthic ecosystems, both through direct effects on the seabed and by suspension of sediment and associated substances. This affects biological diversity, production of fish and biogeoche-

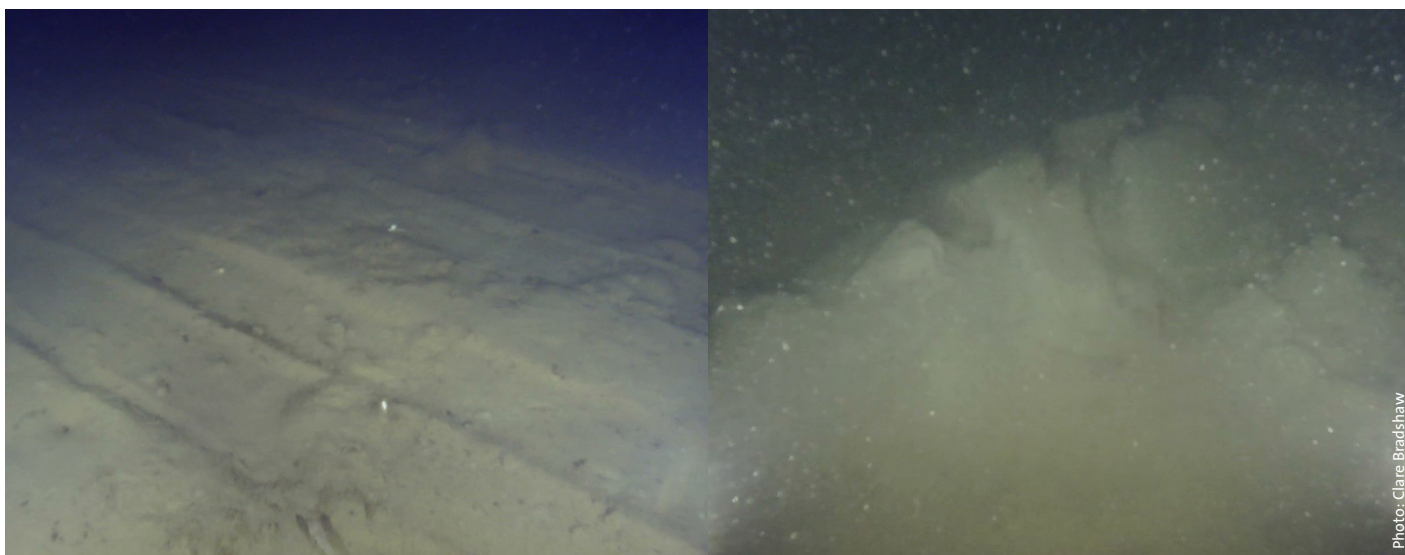
POLICY RECOMMENDATIONS

Establish more and larger trawl-free areas encompassing all types of seabed habitats:

- to protect sensitive benthic species and habitats from direct trawling effects and from suspended sediments from adjacent areas
- as part of a precautionary fisheries management
- as reference areas for evaluating long-term effects of trawling

Reduce the effects of bottom trawling by promoting the use of alternative gears, such as passive gears or trawls with less impact on the seabed.

mical processes in the sediment that regulate nutrients and carbon cycles. Therefore, reducing bottom trawling and its impacts are important measures for an ecosystem-based fisheries management, in accordance with the Common Fisheries Policy. It is also instrumental for protection and restoration of marine biodiversity in Europe and for achieving the targets for biodiversity and seabed integrity in the EU Marine Strategy Framework Directive. This needs to be acknowledged in the development and implementation of the EU Biodiversity Strategy for 2030.

Different parts of an otter trawl disturb the seabed in different ways; the ground gear rolls across the seabed leaving shallow parallel tracks (left) while the trawl doors dig deeper into the sediment, displacing piles of sediment up to approx. 50 cm high and 1-2 m wide (right).

Direct effects on the seabed

Different types of trawling gear are used on different types of seabed and to catch different species, but have a number of features in common. As well as the net for collecting the catch, they all have components that keep the gear close to or on the seabed, protect the gear from being damaged by rough surfaces, keep the net open and often parts that force or herd organisms into the net.

These gear components interact with the seabed in different ways. For example, during otter trawling the gear is kept on the seabed, and the net opened horizontally, by two trawl doors, also called otter boards, which can weigh more than a ton each. These doors displace up to several decimetres of sediment, depending on their size and on seabed type. Weighted ground gear at the front of the net of otter trawls only penetrates a few centimetres into the sediment, but has a much larger spatial 'footprint' than the trawl doors. This physical disturbance has large consequences for the habitats and species living on the seabed (see box).

Sediment is suspended, affecting water quality

Bottom trawling also suspends seabed sediment, both by the direct contact of the gear with the seabed and by the hydrodynamic turbulence around it. The effect is largest on silty or clayey seabeds. Bottom water turbidity (cloudiness) can be increased by several orders of magnitude immediately after a trawl has passed.

Both the turbidity itself and the increased sedimentation that occurs when the particles settle are often detrimental to marine organisms, particularly those that are not able to move away from the area. Suspended particles may clog fish gills and decrease vi-

sibility so that feeding and predation are impaired. Filter-feeding animals' feeding apparatus may become clogged and the quality of the particles available as food in the water may decrease. The survival of eggs and larvae is decreased, for example by particles sticking to their surfaces, making them less buoyant. Plants and algae are affected by reduced light penetration and particles settling on their surfaces.

After a trawl has passed, the sediment plume can extend tens of metres above the bottom and remain in the water for days. During this time, water currents can transport the suspended sediment several kilometres away, where it may settle out, increasing the amount of sediment reaching the seabed. In areas of high trawling intensity, semi-permanent turbid bottom water may form.

Since turbidity caused by trawling is not restricted to the specific area trawled, this needs to be considered in conservation planning, particularly when aiming to protect seabed habitats or species likely to be sensitive to turbidity. This can either be achieved by increasing the size of protected areas, introducing buffer zones around the perimeter, or reducing trawling in the vicinity.

Effects on biogeochemical processes

There is also a growing concern about whether seabed disturbance and suspension of sediment might affect important biogeochemical processes in the sediments. However, this is one of the most poorly studied and understood aspects of bottom trawling impacts, since effects depend on the frequency of trawling, type of sediment and faunal community, and short- and long-term effects may be different.

BOTTOM TRAWLING ALSO AFFECTS BENTHIC COMMUNITIES

Photo: Robert Kautsky/Azote

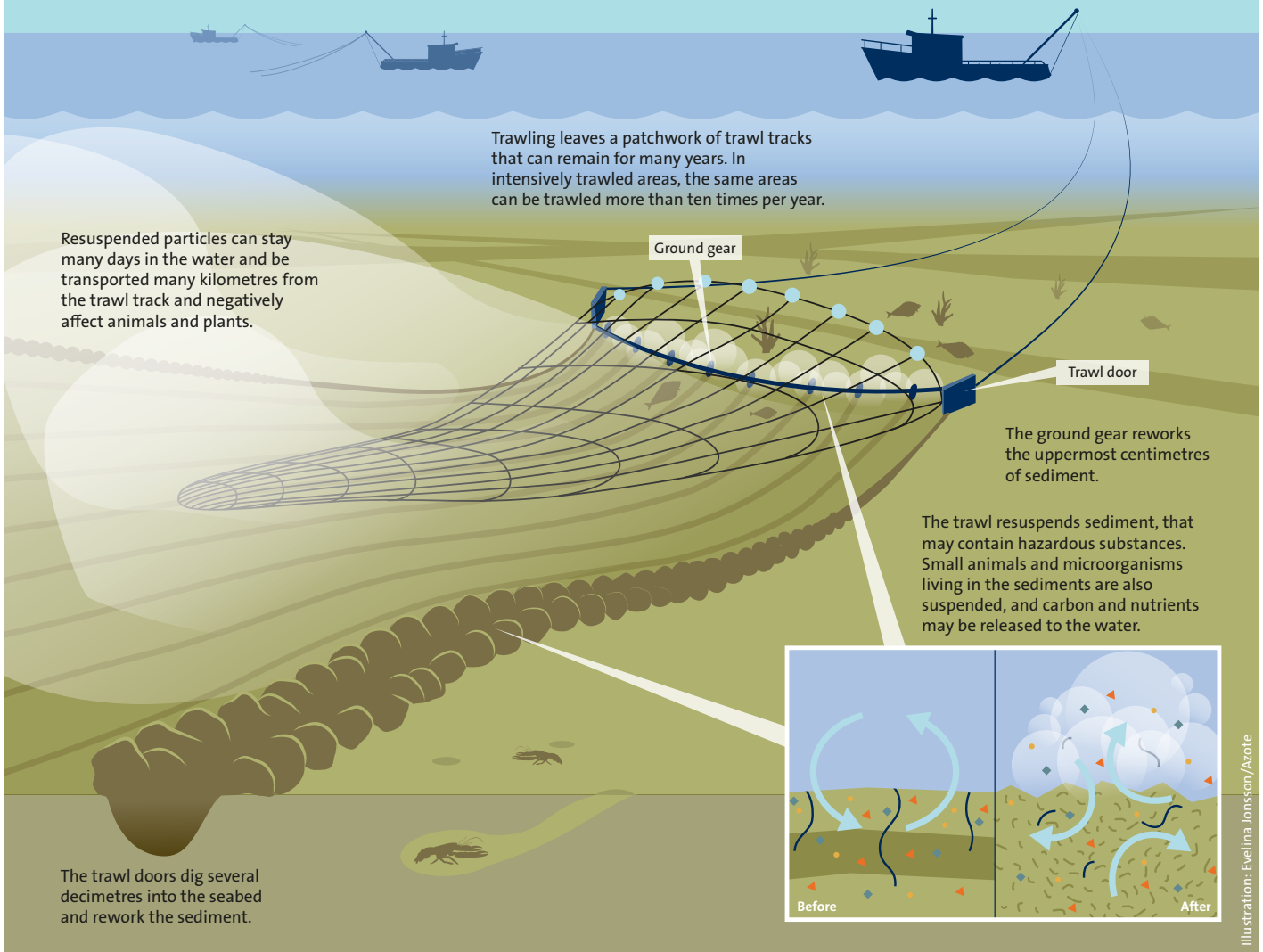
Photo: Tomas Lundälv

*Slow-growing, stationary fragile species, such as the deep water coral *Desmophyllum pertusum* (left), are particularly sensitive to bottom trawling. Direct contact with the fishing gear results in fragmentation and burial (right).*

Hundreds of studies have shown that bottom trawling affects species living on the seabed, through their removal as bycatch, damage or mortality on the seabed, disturbance of their habitat or altered interactions with other species. The overall effect depends on the type of seabed and fishing gear and the intensity of trawling, but as much as 40 percent of the faunal biomass may be removed during one trawling pass. Effects are most severe on previously untrawled seabeds. Benthic communities are an essential part of marine food webs, including supporting fish production, and are an integral part of biogeochemical cycling as they feed on and mix sediments.

Since organisms have a varying sensitivity to trawl disturbance, bottom trawling affects the species composition of seafloor communities. The capacity for recovery is crucial, most affected are long-lived, slow-growing, stationary and fragile species such as sponges and corals. Tolerant species, such as burrowing brittlestars, or short-lived opportunistic species, e.g. some polychaete and nematode worms, may on the other hand benefit from the disturbance and the reduced competition. Scavengers, such as starfish, are also commonly more frequent in trawled areas. Where bottom trawling affects habitats created by key organisms such as coral reefs, seagrass or blue mussel beds, there are knock-on effects on other species who use these habitats.

EFFECTS OF BOTTOM TRAWLING

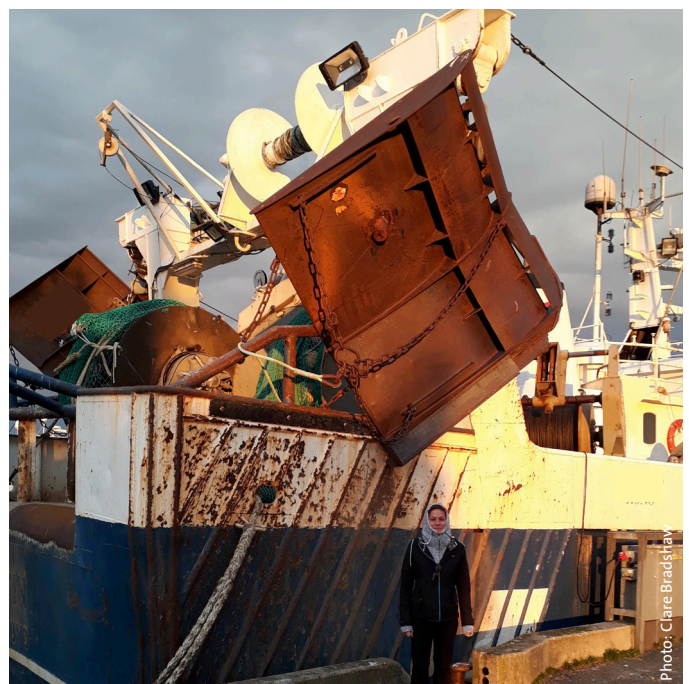

Bottom trawling, by otter trawls in this illustration, has a range of effects on the seabed, such as physical displacement and disturbance of the seabed, suspension of sediment and potential release of buried substances.

Physical disturbance of the seabed disrupts its natural 3-D structure, disrupting carbon and nitrogen cycling between the sediment and water. Sediment mixing and suspension may also stimulate the breakdown of organic matter, a process that can result in decreased oxygen levels in the water. When trawling removes surface sediments, surface-dwelling organisms, including the majority of the microbes involved in biogeochemical processes, are also removed. Alterations to the abundance and type of burrowing fauna is also important since these animals play a crucial role in biogeochemical cycling.

Scaling up these results to larger spatial and temporal scales is very difficult. However, some calculations have suggested that bottom trawling could affect the carbon storage capacity of sediments, release carbon dioxide and thus potentially contribute to overall carbon cycling, the effects of climate change and ocean acidification. Others have suggested trawling may contribute locally or regionally to nitrogen dynamics.

Lastly, sediment is also an archive for hazardous substances, but these can be suspended and released by bottom trawling, making them bioavailable to organisms. Suspended contaminated sediment seems to be more detrimental than suspended clean sediment, and a range of physiological stress responses in marine animals/species have been observed in lab and field studies.

Trawl doors may be several metres in diameter and weigh several tons.

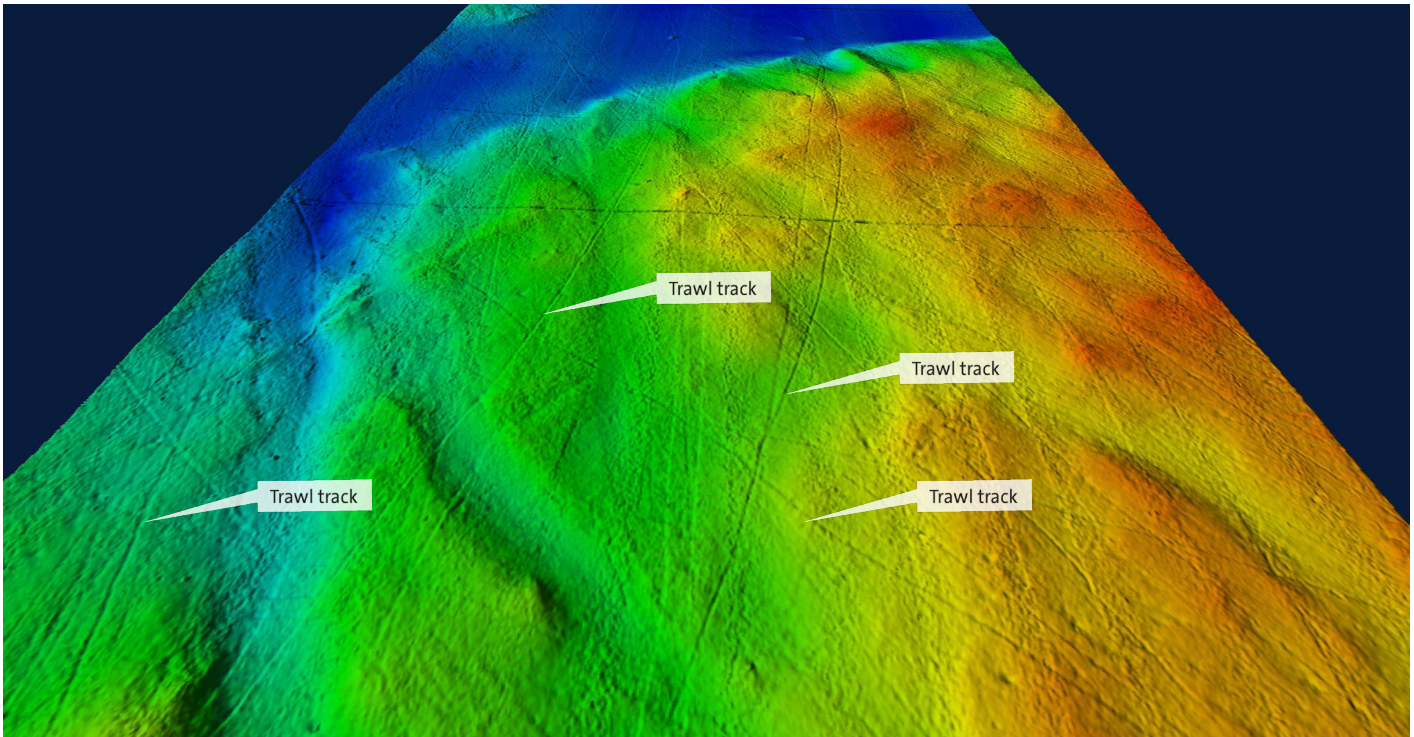
Extend protection to all types of habitats

Given the large impact of bottom trawling beyond fish stocks, there is a need to reduce bottom trawling impacts in Europe in order for fisheries to be compatible with achieving the objectives of the environmental legislation in the EU, i.e. the Water Framework Directive, the Marine Strategy Framework Directive and the Habitats Directive.

Some measures have already been taken in European countries to decrease negative effects of trawling on marine ecosystems, including trawling restrictions in sensitive habitats in some marine protected areas (MPAs) and initiatives to protect representative and undisturbed seabeds. Efforts have been made to alter mobile fishing gears to make them less destructive, and to replace mobile gears with passive gears, such as creels (traps) for crustaceans. Still, bottom trawling is impacting species and habitats of conservation concern. Commercial trawling, including bottom trawling, still occurs inside more than 50 percent of European MPAs. Very few have a complete ban on bottom trawling and many MPAs lack appropriate monitoring to assess effects of trawling or trawling-induced sediment dispersal on benthic species. Trawl-free areas are in many cases small, which means that there is a risk for suspended sediment from surrounding trawled areas

to affect the species and habitats inside. Thus, to fully protect sensitive benthic ecosystems, it is important to close larger areas than today from bottom trawling. For instance, a general ban on trawling in coastal areas, as already adopted in some member states, would protect coastal fish stocks, recruitment, spawning grounds and sensitive habitats and reduce conflicts with other fishing gears.

Along with the work to protect sensitive environments, there are strong arguments for establishing areas free of any human disturbance in all types of habitats that occur in a region, not only the most sensitive ones. Firstly, such areas represent the natural species composition and biogeochemical processes and can serve as ecological references to study the effects of bottom trawling and other disturbances on the marine environment and to be able to assess if, as some have suggested, there is reason to ban bottom trawling more generally. Lack of comparable, non-trawled areas has been identified as a major challenge for studies of long-term effects of trawling on benthic communities and seabed biogeochemistry. Secondly, protecting areas representative of different types of marine ecosystems is in line with the precautionary principle of ecosystem-based marine management, providing a refuge for benthic species that can help rebuild populations in impacted areas.

Composite image of many overlapping trawl door tracks in the Bornholm Basin, Baltic Sea, as seen by acoustic multibeam surveying. The colours illustrate the bottom topography. The image is approx. 750 m wide and each trawl door furrow is approx. 2 m wide.

TO BRIDGE THE GAP BETWEEN SCIENCE AND POLICY

This policy brief is produced by Stockholm University Baltic Sea Centre.

Scientists, policy and communication experts work together to bridge the gap between science and policy.

We compile, analyse and synthesise scientific research on Baltic Sea related issues and communicate it at the right moment to the right actor in society.

Follow our policy news at @balticseacentre

CONTACT

Clare Bradshaw, Department of Ecology,
Environment and Plant Sciences
clare.bradshaw@su.se

Sofia Wikström, Baltic Sea Centre
sofia.wikstrom@su.se

Science and communication with focus on the sea

+46-8-16 37 18 | ostersjocentrum@su.se | su.se/ostersjocentrum

Baltic Sea Centre

Stockholm
University

Policy Brief

Stillehavsøsters – en ny nordisk fødevare- ressource og et grundlag for turisme

Nordisk
Ministerråd

Stillehavsøsters – en ny nordisk fødevareressource og et grundlag for turisme

Stein Mortensen, Per Dolmer, Åsa Strand, Lars-J. Naustvoll og Ane Timenes Laugen

Nord 2019:016

ISBN 978-92-893-6136-1 (PRINT)

ISBN 978-92-893-6137-8 (PDF)

ISBN 978-92-893-6138-5 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/Nord2019-016>

© Nordisk Ministerråd 2019

Layout: Mette Agger Tang

Omslagsfoto: Øystein Klakegg

Tryk: Rosendahls

Printed in Denmark

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
1061 København K
www.norden.org

Download og bestil nordiske publikationer: www.norden.org/nordpub

Policy Brief

Stillehavsøsters – en ny nordisk fødevareressource og et grundlag for turisme

---

Indhold

- 05 Stillehavsøsters – trussel eller ny ressource?
- 07 Fordelingen af østers og deres miljømæssige følger
- 08 Begrænsning af invasive arter
- 09 Kommerciel udnyttelse af stillehavsøsters i Norden
- 11 Regionale østers – eller betydningen af terroir
- 12 Udfordringer
- 14 Konklusioner og anbefalinger
- 15 Udvalgt litteratur

Stillehavsøsters

– trussel eller ny ressource?

Siden 2007 har stillehavsøsters etableret stabile og kompakte bestande i skandinaviske kystfarvande. Arten anses som fremmed og invasiv, og kompakte bestande kan forårsage ændringer i bundforholdene. Den er dog også en af verdens vigtigste akvakultur-arter, og der er en voksende interesse i, at bruge de skandinaviske bestande som en ny marin ressource.

For at frigøre det kommercielle potentiale er der et akut behov for en bedre forståelse af, hvordan stillehavsøsters påvirker økosystemet samt en afklaring af forskellige juridiske forhold såvel som etablering af en forvaltningspraksis for høst og markedsføring af disse østers. Produktionsmetoder og fødevarekontrol bør også være på plads, for at garantere at kun sikre og sunde østers kommer på markedet.

Dette policy brief opsummerer den nuværende status for stillehavsøsters i Skandinavien og fremlægger anbefalinger for fremtidigt arbejde med og administration af stillehavsøsters i de nordiske lande.

I Vadehavet i det sydlige Danmark er der opbygget banker med stillehavsøsters.

Foto: Per Dolmer
→

Edderfuglen er en af de fugle, som lever af blåmuslinger. Kan stillehavsøsters være en trussel mod blåmuslinger og dermed mod edderfuglen?

Foto: Arne Duinker

Fordelingen af østers og deres miljømæssige følger

Stillehavsøsters, *Crassostrea gigas*, blev introduceret fra Sydøstasien til Europa. Introduktioner af arten til akvakultur startede i 1964 og fortsatte ind i 1970'erne. Østers spredte sig fra akvakultur-områder og etablerede selvfor-synende bestande i lavvandede kyst-områder. Arten etableredes i danske farvande i midten af 1990'erne og har i dag også koloniseret den svenske vestkyst og den norske kyst op til nord for Bergen. Vores studier viser, at de nordiske bestandes oprindelse kan være østers fra sydligere farvand, hvis efterkommere langsomt har spredt sig nordpå. Mens det er svært at forudsige artens endelige fordeling og omfang, har den for nyligt – overraskende nok – også spredt sig sydpå til Øresund. For tiden samarbejder danske, svenske og norske marinbiologiske forskere om at monitorere og forudsige bestandens udbredelse og dynamik i forskellige skandinaviske kystområder.

Stillehavsøsters kan – når der findes passende levesteder – etablere meget kompakte bestande og østersrev, der ændrer på økosystemet. Både forskere og

forvaltere har vurderet, at disse bestande vil forårsage en række negative virkninger på økosystemet, såsom ændringer i miljøer domineret af blåmuslinger, inklusive ændringer for dyr, der lever af muslingerne (såsom edderfugle). I nogle områder overlapper udbredelsen af stillehavsøsters med den oprindeligt hjemmehørende europæiske østers. Dette har været årsag til bekymring over, hvorvidt bestande af europæisk østers vil blive overgroet af stillehavsøsters.

I Tyskland og Holland, hvor ændringer på økosystemer forårsaget af stillehavsøsters er blevet grundigt studeret, har der været et tydeligt skift i opfattelsen af stillehavsøsters. Nu fokuseres der på de positive virkninger, såsom formationen af såkaldte biogene rev. Disse rev tilvejebringer plads og beskyttelse for en stor mængde organismer, og bidrager dermed til en højere biodiversitet. I Skandinavien tyder det også på, at virkningerne af stillehavsøsters er mindre negative end forudset, men manglen på grundlæggende data fra Skandinavien betyder, at sådanne analyser er usikre.

Begrænsning af invasive arter

Stillehavsøsters er inkluderet på de nordiske landes liste over fremmede arter. EU-forordning nr. 1143/2014 om forebyggelse og håndtering af introduktion og spredning af invasive ikkehjemmehørende arter foreskriver en fælles europæisk tilgang til begrænsningen af fremmede invasive arter. EU-forordningen er målrettet mod de forskellige faser af invasionsprocessen og inkluderer begrænsningsredskaber målrettet mod forebyggelse, tidlig opdagelse og hurtig udryddelse, såvel som håndtering af invasive arter, der allerede har spredt sig i et område.

I Norge benyttes bekæmpelsesstrategier til at fjerne stillehavsøsters fra offentlige strande og beskyttede marine områder. Dog har de høstede østers ikke været benyttet som ressource i menneskeføde, men er i stedet blevet komposteret eller brugt som gødningsmiddel i landbruget. Hvis østers, der er indsamlet under disse bekæmpelseskampagner, skal benyttes som andet end føde, skal brugen stemme overens med den relevante EU-lovgivning (forordninger 1069/2009 og 142/2011)

Der organiseres rydekampagner, hvor stillehavsøsters fjernes fra strande og offentlige områder. Indsamlede østers bliver ikke brugt som mad, men bliver til affald eller kompost.

Foto: Nicolay Moe

Kommerciel udnyttelse af stillehavsøsters i Norden

Stillehavsøsters er en af verdens vigtigste akvakultur-arter med en årlig produktion på adskillige millioner tons på et stort globalt marked. I Europa findes de største produktioner i Frankrig, Spanien, Storbritannien og Irland. Siden 2008 har de primære europæiske produktionsområder for stillehavsøsters været påvirket af sygdomme, der begrænser produktion og indtægt.

Tilstedeværelsen af stillehavsøsters i Skandinavien åbner muligheder for etablering af nye kommercielle aktiviteter. Høst i mindre omfang, hvor østers

indsamles i hånden, sorteres, renses og sælges på lokale markeder, har allerede været igangsat. I Danmark leveres små mængder stillehavsøsters også som bifangst fra skrabefiskeri efter blåmuslinger i Limfjorden. I 2013 etablerede hollandske fiskere et bæredygtigt (MSC-certificeret) østersfiskeri, der kun bruges som model for, hvordan der kan etableres høst af vilde stillehavsøsters i Skandinavien.

Der er også blevet udviklet nye turismekoncepter såsom østerssafari. Lokale virksomheder arrangerer ture til områ-

Mange stillehavsøsters sidder godt fast på klipper eller stenblokke. Det er svært at udnytte dem. Det er vigtigt at få undersøgt, hvor stor en del af bestandene, som kan høstes.

Foto: Nicolay Moe

→

der med stillehavsøsters. En østersguide præsenterer områdets natur og virkningerne af stillehavsøsters på marine økosystemer. I nogle tilfælde kan turisterne indsamle østers og tage dem med hjem. Adskillige virksomheder i Danmark har etableret koncepter, hvor deltagere på østersture høster stillehavsøsters til eget forbrug. Dette er godkendt af den nationale myndighed for fødevarer-sikkerhed forudsat at arrangørerne af turene ikke medvirker i indsamlingen eller åbningen af østers. Indtagelse og dermed mulige fødevarer-sikkerhedsmæssige risici er dermed på turisternes eget ansvar. Gastroturisme er også blevet etableret, hvor det primære fokus ligger på stillehavsøsters som et nyt, eksklusivt element i skandinavisk gastronomi. Lokale østersfestivaller er et godt eksempel på markedsføring af stillehavsøsters.

Stillehavsøsters anses som en fremmed og invasiv art, og traditionelt opdræt har indtil videre ikke været tilladt i de skandinaviske lande. Skaldyrsopdrættere arbejder derfor for tiden på at udvikle opdrætskoncepter, der reducerer eller eliminerer faren for at østers slipper ud fra opdrættene. Fremtidigt opdræt, inklusive klækkerier, opdræt og lagring af levende østers før markedsføring, kan også tiltrække gastroturisme. Vi forestiller os fremtidige koncepter, hvor naturbeskyttelse, kommerciel høst, produktion og turisme integreres og skaber øgede værdier i lokale økonomier. Turister vil få indsigt i høst og bearbejdning af østers, kan besøge virksomheder og får mulighed for at smage lokale østers. Dette vil medvirke til markedsføringen af østers som et spændende og sikkert produkt af høj kvalitet.

I den danske del af Vadehavet arrangeres ture, hvor besøgende kan opleve den særegne natur og bankerne med stillehavsøsters.

Foto: Scanpix.dk
←

Regionale østers – eller betydningen af merroir

“Vil du have en skagerakøster, en vadehavsøster eller en orustøster” vil du måske blive spurgt i en restaurant om et par år – hvis østersindustriens potentiale udløses. I lande, hvor østers er populære, såsom Frankrig og USA, er østers geografiske oprindelse et vigtigt aspekt af markedsføringen. Østers har forskellige kvaliteter og smagsprofiler afhængigt af opdrætssted. Variationerne kan skyldes forskelle i fødeforhold og vandets indhold af salte og

minerale fra havbunden. For marine fødevarerprodukter, inklusive stillehavsøsters, benyttes termen merroir for produktets unikke oprindelse. Stillehavsøsters har en smagsprofil, som er anderledes fra europæisk østers. Ved at markedsføre begge arter af nordiske østers fra forskellige nordiske regioner kan man forhøje østerssektorens økonomiske værdiskabelse, og merroir-konceptet bør derfor udvikles yderligere.

På Torvehallene i København sælges allerede forskellige typer østers fra forskellige regioner. Snart udvides udvalget måske med stillehavsøsters fra flere steder i Norden.

Foto: Stein Mortensen

→

Udfordringer

Den voksende interesse for at bruge nordiske stillehavsøsters som en ny ressource kræver, at man afklarer forskellige problemstillinger i forhold til at kunne realisere potentialet.

For det første er en afklaring af juridiske forhold vedrørende høst af stillehavsøsters på lavt vand absolut nødvendigt for nye virksomheder, der stræber efter at udnytte denne ressource. I Danmark er østers statens ejendom, og enhver privat person kan høste østers til eget forbrug. For kommerciel høst er det påkrævet at have en tilladelse fra Fiskeristyrelsen. Derudover skal Fødevarestyrelsen åbne nye produktionsområder for høst. Disse baseres på en vidtgående prøvetagning og kontrol af fødevarerens kvalitet. I Sverige er det ejeren af grunden, der ligger ud til kysten, som ejer alle østers ud til 200 meter fra kysten. Dermed kan grundejeren give tilladelse til kommerciel høst.

I Norge er retten til at udnytte ressourcerne på lavt vand ikke reguleret af lovgivning, men ifølge afgørelser truffet af den norske højesteret, er det grundejeren, der ejer ressourcerne ud til en dybde på to meter ved lavvande. Offentligheden må indsamle østers til eget forbrug, men dette kan stride imod grund-

ejerens eneret, hvis denne har valgt at udnytte ressourcen.

Den anden udfordring er en implementering af systemer, der kan understøtte skaldyrsindustriens akilleshæl: fødevarerens sikkerhed. Salg af smittebærende østers, der kan forårsage sygdom for indtageren, vil give østers et dårligt ry, skade forbrugerens tillid og formindske rentabiliteten af en produktion. For at kunne opbygge et stort, stabilt, lokalt marked for stillehavsøsters er det vigtigt at forbrugerne stoler på produktet og har god grund til det. Fødevarerens sikkerhed er også afgørende for fritidshøst – privat såvel som organiserede østersture.

Fødevarermyndighederne er ansvarlige for at sikre forbrugernes sikkerhed, og alle de nordiske lande ligger under den samme EU-forordning 178/2002 (generel fødevarerlovgivning) og forordninger for fødevarerhygiejne (eks. 852/2004 og 853/2004). Østers til indtag for mennesker skal kontrolleres og godkendes i overensstemmelse med disse forordninger. Grundet utilstrækkelig viden om effekten af norovirus, algetoksiner og tungmetaller på stillehavsøsters kan nordiske fødevarermyndigheder ikke give sikker rådgivning til fritidshøstere. Vi understreger vigtigheden af at etablere

og udvide forskning i fødevarer sikkerhed i de igangværende programmer for monitorering af skaldyr for at sikre, at myndighederne kan give evidensbaseret rådgivning. Monitorering af giftige alger og kontrol af virusser, bakterier, algetoksiner og andre skadelige kontaminanter i østers vil også blive værdifuldt for fritidshøst, forudsat at resultaterne gøres offentlige. I det igangværende arbejde med at udvikle kommercielle aktiviteter omhandlende stillehavsøsters bør vi forøge både viden og monitorering og udvikle tilstrækkelige redskaber til at sikre forbrugernes sikkerhed.

Den tredje udfordring for en spirende industri indenfor stillehavsøsters er adgang til stabile naturressourcer. I praksis betyder dette en adgang til ro-

buste bestande af høstbare østers og videnskabelig rådgivning om effekten af miljømæssige svingninger i bestandenes størrelser. Studier fra den nordlige del af det tyske vadehav og fra skandinaviske kystområder har vist, at østers i lavvandede områder har en lav overlevelsesrate gennem vintre med store mængder havis. Varme somre kan også resultere i sommerdødeligheder grundet infektion med den ostreide herpesvirus (OsHV-1). Til trods for disse «flaskehalse» er de nordiske bestande af stillehavsøsters fortsat med at vokse, og vi forudser yderligere udvidelse og vækst af bestande i de kommende år. Fortsat kortlægning af nye forekomster såvel som udbredelse af de begrænsede igangværende monitoreringer bør derfor være en prioriteret aktivitet for nordiske myndigheder.

Nordiske forskere samarbejder om at overvåge og kortlægge bestandene af stillehavsøsters.

Foto: Åsa Strand
→

Konklusioner og anbefalinger

Bestræbelserne på at etablere en fælles nordisk model for kortlægning og monitorering af bestande af stillehavsøsters bør fortsættes.

Det er ikke muligt at udrydde de skandinaviske bestande af stillehavsøsters. Vi foreslår at forsøg, hvor østers fjernes fra udvalgte områder, bør forbindes til monitorering af bestandene og udføres i overensstemmelse med en generel procedure. På denne måde kan vi gribe håndteringer an på en videnskabelig måde, hvilket giver mulighed for at evaluere og udvikle denne aktivitet yderligere. Kortlægning og monitorering bør indbefatte blåmuslinger og europæisk østers for at opbygge datasæt for disse arter og identificere mulige interaktioner med stillehavsøsters.

De fjernede østers bør benyttes som menneskeføde eller industriel bearbejdning for at opnå en optimal og ansvarlig brug af ressourcen.

Etablering af kommercielle østersvirksomheder har stort potentiale. Fremtidige projekter kan inkludere akvakultur, høst til indtag af mennesker, industrielle produkter og turisme. Dog findes der adskillige udfordringer, der skal overvindes for at frigive denne ressources potentiale:

I Norge og Sverige har grundejerne rettighed til at høste ressourcer på lavt vand. Juridiske forhold i forbindelse med rettigheden til høst skal afklares.

- Fødevarer sikkerhed er afgørende for forbrugernes tillid til produktet. Der er et behov for mere videnskabelig data og udvikling af metoder til etablering af et udgangspunkt for kvalitetskontrol af stillehavsøsters og forbrugersikkerhed. Værktøjer til risikovurdering bør udvikles inden for et nordisk samarbejde for at sikre optimal udnyttelse af kompetencer og eksisterende data.
- Industrien har behov for en model for opbevaring af kommercielt høstede østers, enten på afgrænsede bundkultursområder eller i faciliteter på land.
- Der bør udvikles nye virksomhedsmodeller der kombinerer naturforvaltning, høst og turisme. Dette kan inkludere samarbejder mellem myndigheder og private virksomheder, hvilket muliggør høstaktiviteter der kan bidrage til lokale målsætninger for naturforvaltning.

Udvalgt litteratur

Laugen et al. 2015. The Pacific Oyster (*Crassostrea gigas*) invasion in Scandinavian coastal waters in a changing climate: impact on local ecosystem services. In Clode, J.C. (Ed.) Biological Invasions in Changing Ecosystems-Vectors, Ecological Impacts, Management and Predictions. De Gruyter Open, Berlin. s. 230-252.

Mortensen et al. 2017. Effects of a bio-invasion of the Pacific oyster, *Crassostrea gigas* (Thunberg, 1793) in five shallow water habitats in Scandinavia. *Managing Biological Invasions* 8: 543-552.

Mortensen et al. 2016. Summer mortalities and detection of ostreid herpesvirus micro-variant in Pacific oyster *Crassostrea gigas* in Sweden and Norway. *Diseases in Aquatic organisms*. 117: 171-176.

Dolmer et al. 2014. The invasive Pacific oyster, *Crassostrea gigas*, in Scandinavian coastal waters: A risk assessment on the impact in different habitats and climate conditions. *Fisken og Havet*, 2: 1-67.

Strand et al. 2012. Impact of an icy winter on the Pacific oyster (*Crassostrea gigas* Thunberg, 1793) populations in Scandinavia. *Aquatic Invasions*, 7: 433-440.

Fakta om stillehavsoesters

Latin: *Crassostrea gigas*

Familie: Ostreidae

Levetid: Mere end 20 år, kan blive mere end 25 cm lang, maksimal vægt over 1,5 kg.

Levested: Lever fæstnet til hårdt substrat, almindeligvis sten eller muslingeskaller, fra den litorale zone og ned til et par meters dybde.

Gydeområde og –tidspunkt: Gyder om sommeren – afhængigt af høje vandtemperaturer. Befrugtning sker i vandet og larverne lever som plankton i adskillige uger før de fæstner sig permanent.

Spredning: Stort spredningspotentiale grundet et højt antal larver fra hver gydende hun og en lang planktonfase, hvor larver kan blive transporteret over lange afstande af havstrømme.

Føde: Bakterier, fytoplankton, andre mikroorganismer og detritus.

Østers på blåmuslingebanke

Foto: Åsa Strand

Forskelle mellem stillehavsøsters og europæisk østers

Europæisk østers, *Ostrea edulis*, er oprindeligt hjemmehørende i skandinaviske farvande. Den lever i den litorale zone og ned til et par meters dybde. Skalformen varierer. Skallerne er almindeligvis runde og flade, med en jævn brunlig grå farve, nogle gange med en snert af grøn. Overfladen har tynde krumninger og en struktur af flager.

Stillehavsøsters vokser typisk i den litorale zone, blotlagt under lavvande. Den har en grovere skaloverflade med få

dybe krumninger og skarpe kanter. Skallerne er typisk lange med en skålfomet underskal og en relativt flad overskal. Skallens overfladen har ofte radiale brunlige eller violette striber.

Det kan være svært at bestemme arten på østersyngel. Nogle gange kan østers med en størrelse på få centimeter også være udfordrende. I de fleste tilfælde er det let at bestemme arten af østers, der er større end en tommelfingernegl, baseret på form, farve og skallens struktur.

Vores hjemmehørende europæisk østers (til venstre) er rund, flad og har en jævn, fint bølget skaloverflade. Stillehavsøstersen er oftest aflang og har dybere underskal og en grov, bølget skaloverflade, ofte med mørke striber. I de fleste tilfælde er det enkelt at skille artene fra hinanden.

Foto: Stein Mortensen
→

Kontakt

Stein Mortensen, prosjektleder

Institute of Marine Research, Bergen,
Norway
+47 95755419 / stein.mortensen@hi.no

Per Dolmer

Orbicon, Viby J., Denmark
+45 21347781 / pdol@orbicon.dk

Åsa Strand

IVL Svenska Miljöinstitutet, Göteborg,
Sweden
+46 107886605 / asa.strand@ivl.se

Lars-Johan Naustvoll

Institute of Marine Research, Flødevigen,
Norway
+47 95246102 / larsjn@hi.no

Ane Timenes Laugen

University of Agder, Department of
Natural Sciences, Centre for Coastal
Research, Kristiansand, Norway
+47 38141451 / ane.t.laugen@uia.no

Høst af stillehavsøsters

Dette Policy Brief udgives af projektet «Harvesting Pacific oysters», et formandskabsprojekt finansieret af Nordisk Ministerråd, blå bioøkonomi, i perioden 2017-2019. Det primære formål har været at afklare afgørende spørgsmål og videnskabelige problemstillinger relateret til høst af skandinaviske stillehavsøsters – forbundet til både bekæmpelsesstrategier og udnyttelse som en ny fødevareressource.

Nordisk Ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
1061 København K
www.norden.org

Siden 2007 har stillehavsøsters etableret selvforsynende bestande i skandinaviske farvande. Arten anses som fremmed og invasiv, og er således uønsket. Kompakte bestande kan forårsage ændringer i bundforholdene. Den er dog også en af verdens vigtigste akvakultur-arter, og der er en voksende interesse i, at bruge de skandinaviske bestande som en ny marin ressource. Der er behov for en bedre forståelse af, hvordan østersen påvirker økosystemet, samt bestands- og spredningsmodeller. For at sikre en ansvarlig brug af ressourcen, bør østers indsamlet fra strande og offentlige område i forbindelse med rydningskampagner benyttes som fødevarer eller i industriel forarbejdning. Stillehavsøsters i Skandinavien åbner muligheder for nye, kommercielle aktiviteter, inklusiv turisme. For at frigøre det kommercielle potentiale er der behov for en afklaring af flere juridiske forhold såvel som etablering af en forvaltningspraksis for høst og markedsføring af disse østers. Fødevarerkontrol bør også være på plads, for at garantere at kun sikre og sunde østers kommer på markedet.

[MottakerNavn]
[Adresse]
[PostNr] [Poststed]
[Kontakt]

Trondheim, 23.11.2023

Deres ref.:
[Ref]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2023/3843

Saksbehandler:
Hege Langeland

Vedtak i klagesak om legging av fiberkabel i Ytre Hvaler nasjonalpark

Vi viser til klage 07.08.2023 på Ytre Hvaler nasjonalparkstyres vedtak 23.06.2023. Klagesaken ble oversendt fra nasjonalparkstyret 22.09.2023. Vi har etter oversendelse av klagesaken mottatt e-post 24.10.2023 og klager har gitt informasjon i møte med Miljødirektoratet 09.11.2023 og oversendt ytterligere opplysninger 17.11.2023.

Vedtak

Miljødirektoratet endrer Ytre Hvaler nasjonalparkstyre sitt vedtak 23.06.2023. Vi vurderer tiltaket som nødvendig av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser, og gir tillatelse til legging av sjøfiberkabel i trase som omsøkt i Ytre Hvaler nasjonalpark på følgende vilkår:

- Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene i nasjonalparken. Det skal om mulig unngås skade på biologisk viktige områder, kulturminner og geologisk viktige områder.
- Tiltaket må gjennomføres slik at korallforekomsten sør for Akerøya ikke blir skadet. Nedspyling eller legging av kabelen på sjøbunnen skal skje i en avstand på minimum 200 meter fra forekomsten. Dersom det er behov for tildekning, skal det brukes stedeegne masser.
- Sjøkabel kan legges nedspylt i sedimenter inntil 160 cm under havbunn.
- Sjøkabelen skal legges i tidsrommet september-april for å unngå forstyrrelser på havbunnen i vekstsesong.
- Eventuelt avfall etter arbeidet skal fjernes fra nasjonalparken.
- Tiltaket skal være igangsatt senest tre år fra denne dispensasjonen ble gitt.
- Videoopptak, lydopptak, skanninger og kartlegginger over havbunnen skal gjøres tilgjengelig for forskning og forvaltning.
- Dokumentasjon på utført tiltak skal sendes Ytre Hvaler nasjonalparkstyre og Miljødirektoratet.

Vedtaket er fattet etter naturmangfoldloven § 48 første ledd tredje alternativ og forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Dere kan ikke klage på vedtaket.

Vi gjør oppmerksom på at denne dispensasjonen ikke erstatter krav om tillatelser etter annet regelverk, f.eks. tillatelse etter plan- og bygningsloven.

Bakgrunn for saken

Søknaden

Cecon Contracting AS søkte 22.12.2022 på vegne av Tampnet AS om tillatelse til å legge sjøfibernkabel i Ytre Hvaler nasjonalpark. Sjøfibernkabelen er planlagt fra Ytre Oslofjord gjennom Ytre Hvaler nasjonalpark i en strekning på 32 km og videre til land ved Sandvik, på svenskekysten mot Søndre Sandøy. Fibernkabelen er en forgreining av Norfest-kabelen som går i sjø langs kysten fra Stavanger til Oslo.

Sjøkabelen er opplyst å være en armert fibernkabel med en diameter på 2,1 cm som ikke inneholder olje eller andre miljøfarlige stoffer. Arbeidene er planlagt gjennomført mellom august og oktober 2023 og vil pågå i ca. 3 dager.

Vedtak fra Ytre Hvaler nasjonalpark

Ytre Hvaler nasjonalparkstyre avslo 23.06.2023 søknaden etter vurdering av naturmangfoldloven § 48. Nasjonalparkstyret vurderte at legging av fibernkabel i sjø var i strid med verneformålet og ville påvirke verneverdiene nevneverdig. Nasjonalparkstyret kunne heller ikke se at det var dokumentert samfunnsinteresser av nasjonal betydning som tilsa at den omsøkte kabelen måtte føres gjennom nasjonalparken. Vilkårene for å gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 var da ikke oppfylt.

Klage og forberedende klagebehandling

Cecon Contracting AS og Tampnet AS klaget på vedtaket i brev 07.08.2023.

Nasjonalparkstyret har behandlet klagen gjennom forberedende klagebehandling. Nasjonalparkstyret opprettholdt 22.09.2023 sitt tidligere vedtak i saken og oversendte etter dette saken til Miljødirektoratet.

Klager har hatt møte med Miljødirektoratet 09.11.2023 og sendt tilleggsopplysninger i brev 17.11.2023.

Klagers argumenter

I klagen er følgende hovedargumenter anført:

Om påvirkning på natur

Klager viser til at de oppsøker områder med dypt vann med myk sjøbunn hvor levede grunnlag for sensitiv fauna vanligvis ikke er til stede og hvor bunntåling er tillatt. Gjennom nasjonalparken har de valgt den dypeste mulige traseen, så langt unna områder med restriksjoner (Sone A) som mulig, og i områder der det pågår aktiv fiske og bunntåling så langt det lar seg gjøre. Langs den planlagte traseen unngås alle områder hvor det er opprettet trålforbud eller registrert koraller.

Tiltaket berører kun 1300 m sjøbunn som ikke allerede er drastisk påvirket av pågående fiske og bunntråling, og vil dermed være et mindre tiltak utover de aktivitetene som allerede tillates.

Klager viser videre til at eksterne eksperter etter miljøundersøkelser har konkludert med at tiltaket har ubetydelig innvirkning på verneverdiene pga. fravær av sårbare arter, den skånsomme installasjonsmetodikken og de store inngrepene som allerede tillates og utføres gjennom fiske og bunntråling. Det er enorme forskjeller i miljøkonsekvenser av denne tillatte aktiviteten og tiltaket som er avslått. Størsteparten av områdene har registrert betydelig bunntråling i årene 2012 – 2022, hvor betydelige skader på sjøbunn er dokumentert. Grunnen til at det tilsynelatende ikke fiskes mellom disse feltene er de lokale sjøbunnsforholdene hvor seksjoner med grunnfjell og stein vanskeliggjør bunntråling.

Klager er uenig i nasjonalparkstyrets vurdering om at det ikke er tilstrekkelig kunnskap om tiltakets virkninger på naturverdiene. Klager viser til konsekvensutredningen som sier at tiltaket ikke vil føre til varige endringer som arealbeslag, endring av strømningsforhold eller fragmentering av natur. Tiltaksområdet vurderes å bli ubetydelig endret i både driftsfasen og permanent fase grunnet en forventet rask rekolonisering av bunnfauna. Hva angår verdi- og påvirkningsgrad vurderes tiltaket å ha potensiale for 'noe miljøskade' som ikke er varig og som kan sammenlignes med effektene av tråling. Grøften tiltaket spuler er betydelig smalere enn én enkelt bunntrål og samlet konsekvens for naturmangfold i sjø i permanent fase vurderes som ubetydelig.

For å redusere inngrepet har klager gjennom detaljert planlegging redusert lengden på traseen til 28,5 km. Med bredden på grøften på cirka 30 cm vil tiltaket påvirke et areal på 8,5 km². Under nedspyling brukes forskjellige "sverd" med dybde på 1,2 til 1,6 m, alt etter sjøbunnsforholdene og størstedelen massene som påvirkes under nedspylingen vil i all hovedsak falle tilbake i grøften umiddelbart. Fra tidligere erfaring er det de øvre 30 cm av grøften som oppvirvles, noe som igjen tilsier at total oppvirvling fra tiltaket er forventet å være rundt 2550 m³.

Installasjonsutstyret som benyttes er betydelig mer manøvrerbart enn en bunntrål, og gjør at kablet kan legges i sjøbunnsområder som muliggjør nedgravning mellom disse hindringene. Da det er klart fra sjøbunnsundersøkelsene at den nåværende bunntrålingen påvirker sjøbunnen i adskillig større grad enn legging av sjøkablet, mener klager at tiltaket må vurderes ut fra den ekstra påvirkningen tiltaket har utover de eksisterende aktivitetene som allerede tillates i samme område. For tiltaket vil det si de relativt korte områdene uten nåværende aktiv fiske som utgjør kun rundt 1300 m av den totale kabeltraseen, hvor det totalt sett forventes å virvle opp 117 m³ masse i områder uten sårbare arter. Dette mener klager gir en ubetydelig virkning på verneverdiene, og gjør at tiltaket innebærer et mindre inngrep. Klager har videre vedlagt en studie som gjelder kunnskap knyttet til legging av fiberkabel i sjø.

Om samfunnsnyttene

Klager viser til at tiltaket har klare nasjonale samfunnsnyttige bidrag i form av en økning i tilgjengelighet og kvalitet for nasjonal og internasjonal datatrafikk. Kablet gir økt datakapasitet, kabelrutediversitet, kabelredundans og nettverksrobusthet for nasjonal og internasjonal datatrafikk, og er et viktig bidrag til nasjonal datasikkerhet ved å sikre kritisk kommunikasjon mellom viktige knutepunkter både internt i Norge og internasjonalt. Norfest-kablet vil være en svært viktig del av den nasjonale telekominfrastrukturen både i form av økt kapasitet for transport av data mellom viktige knutepunkt, men også fordi kablet representerer en ny

føringsvei i forhold til landbaserte fiberkabler. Kabelen blir spesielt viktig siden den knytter sammen punkter i Norge som er startpunkt for andre fiberkabler som går til utlandet, slik at robusthet og sikkerhet for internasjonal datakommunikasjon blir styrket.

Tampnet ble nylig underlagt sikkerhetsloven. Viktigheten av fibernettet til Tampnet for nasjonal sikkerhet er høy og Norfest-kabelen vil være et viktig bidrag til å ytterligere sikre kritisk kommunikasjon som understøtter viktige samfunnsfunksjoner.

Kabelen og nettverkets ytelse i form av datahastighet og forsinkelse er kritisk viktig. Denne hastigheten er i all hovedsak drevet av lengden på kabelen som gir optiske egenskaper som muliggjør forsinkelse- og kapasitetskrevede applikasjoner som f.eks. fjernkirurg. Utover nasjonale samfunnsinteresser har tiltaket vårt støtte fra lokale og regionale operatører som Hvaler Bredbånd og Blix Solutions som tjenesteleverandør til beboerne i Hvaler Kommune.

Videre vil fiberkabelen muliggjøre verdifulle vitenskapelige undersøkelser for nasjonalparken. Fiberkabelen vil kunne benyttes for forskning og undersøkelser av geofysisk aktivitet, det marine miljøet og aktiviteter i nasjonalparken gjennom forskningskonsortiene Smart-Ocean og Centre for Geophysical Forecasting. Dette vil bidra til vernet av nasjonalparken gjennom undersøkelser og forskning på miljøparametere som strømninger og temperatur på ulike dyp, fiskeaktiviteter, bunntåling og marint liv. For bruk av nåværende og fremtidige forskningsprosjekter er det i denne kabelen dedikerte fibre avsatt til sensing og forskningsformål ut kabelens levetid. Det er unikt at dette gjøres for en fiberkabel for kommunikasjonsformål.

Flere av nyttene fra tiltaket vil også kun gjelde den første kabelen av denne typen, som redundans og tilgang til fibre for vitenskapelige undersøkelser, slik at en dispensasjon ikke vil skape en presedens for andre fremtidige kabler.

Om alternativer utenfor nasjonalparken

Klager viser til at alternative traséer har blitt grundig evaluert, men lar seg ikke gjennomføre grunnet sjøbunnsforhold, batymetri og andre nasjonalparker/verneområder i området.

Nåværende trasé er derfor den minst inngripende, den med lengst avstand til sårbare arter, den minst hindrende for andre brukere av sjøbunnen, den eneste som muliggjør tilstrekkelig kort rute for de datahastighetene og forsinkelsene som er forventet nødvendig for fremtidig datakommunikasjon, og det eneste kommersielt levedyktige alternativet for kabelsystemet vi nå er i ferd med å bygge.

I arbeidet vurderte klager traséer som ikke bare unngår Ytre Hvaler nasjonalpark, men også de nasjonalparkene og verneområdene som grenser mot nasjonalparken. Disse sett under ett gir et sammenhengende belte med 84 km lengdemetere fra sør til nord som er utilgjengelige for slike tiltak. Dette gir en lengde på forgreningen inn til Sverige som ikke innfrir de kravene som stilles til kapasitet og leveranse for Norfest (optisk sett fra et teknisk- og markedspektiv og økonomisk sett fra vårt perspektiv som kommersiell aktør), slik at nevnte forgrening ikke vil la seg realisere.

Om adgangen til å gi dispensasjon

Klager mener at basert på formåls- og dispensasjonsbestemmelsene i naturmangfoldloven § 1 og § 48 tiltaket kvalifiserer klart for dispensasjon, gitt at det hverken strider mot verneformålet eller påvirker verneverdiene nevneverdig. Naturmangfoldloven § 48 gir anledning til å gi dispensasjon

for sikkerhetshensyn og vesentlige samfunnsinteresser. Viktige momenter er at klagers nettverk er anerkjent som samfunnskritisk infrastruktur, på lik linje med f.eks. viktig vann- og strømforsyning nasjonalt, ettersom Tampnet med sin infrastruktur er underlagt sikkerhetsloven.

Klager er uenig i at det kan legges stor vekt på risikoen for presedensvirkning og at dette strider mot det forvaltningsmessige prinsippet om at hver sak skal undergis en konkret vurdering.

Merknader til klagen

Nasjonale kommunikasjonsmyndighet (Nkom)

Klager har vedlagt uttalelse fra Nkom 07.08.2023 som Kommunal- og distriktsdepartementet støtter. I uttalelsen skriver Nkom at fiberutbygging skjer i all hovedsak på bakgrunn av rene markedsmessige og kommersielle hensyn, og bidrar til å oppfylle formålene med ekomloven. Nkom skriver at de nasjonale fibernettene utgjør en viktig del av grunnmuren i vårt digitale samfunn og viser til meld. St. 28 (2020-2021) «Vår felles digitale grunnmur – Mobil, bredbånds- og internettjenester» hvor det fremgår at «*Stadig flere tjenester, som håndterer stadig større verdier i samfunnet, digitaliseres, blant annet styringssystemer for industri, landbruk og havbruk, hjemmekontorløsninger og dokumentsystemer, kjøretøy og karttjenester, butikk- og betalingstjenester, underholdningstilbud og helse- og omsorgstjenester, herunder velferdsteknologi. I fremtiden vil nettene bære enda flere viktige og kritiske tjenester for samfunnet, som nød- og beredskapskommunikasjon over kommersielle mobilnett. Sikkerhetstiltakene i den digitale grunnmuren må reflektere denne utviklingen og tilpasses verdiene som bæres av grunnmuren.*»

Nkom viser til at de i rapporten «Robuste transmisjonsnett for Norge mot 2030» har et målbilde som går ut på å legge til rette for at kommersielle fiberaktører etablerer flere og fysisk adskilte fibernett mellom regioner og tettsteder for å styrke diversitet og redundans. Formålet er at Norge skal ha en robust fiberinfrastruktur som kan betjene samfunnets behov i både fred, krise og krig. Den nasjonale fiberinfrastrukturen er en grunnleggende innsatsfaktor for det meste av samfunnets kritiske og digitaliserte samfunnsfunksjoner.

Videre peker Nkom på at mellom Østlandet og Vestlandet finnes det fibertraseer langs vei og jernbane over fjellet, og langs kysten. Utbygging av nye fibertraseer, herunder sjøfibertraseer langs kysten, bidrar til ytterligere forsterkning og fremføringsdiversitet mellom regionene Østlandet, Sørlandet og Vestlandet, i tråd med målbildet. Utbygging av fiberinfrastruktur generelt er i tråd med den gjeldende nasjonale datasenterstrategien «Norske datasenter – berekraftige, digitale kraftsenter».

Etter Nkoms syn må viktigheten av en fiberkabel vurderes konkret i det enkelte tilfellet, og vil bl.a. avhenge av i hvilken grad den bidrar til økt robusthet i nettene, hvem som skal ta den i bruk og for hvilke formål og i hvilken grad den bidrar til økt redundans og diversitet. Etter Nkoms syn er det viktig å legge til rette for fiberutbygging, der dette lar seg gjøre innenfor rammene av regelverket, og fremstår som hensiktsmessig veid opp mot andre hensyn.

Uttalelser fra SFI Smart Ocean og NTNU CGF

SFI Smart Ocean og NTNU CGF har i uttalelser 03.08.2023 vist til muligheten for å benytte fiberoptiske kabler for havovervåkning og forskningsformål.

Nasjonalparkstyrets vurderinger av klagen

Nasjonalparkstyret har i forberedende klagebehandling lagt vekt på at tiltaket vil gå gjennom hele nasjonalparken fra øst til vest og være et varig inngrep og et stort tiltak i nasjonalparken.

Nasjonalparkstyret mener undersøkelsen klager har fått utført, kun gir et øyeblikksbilde av naturen og at det er mange faktorer som påvirker de marine naturtypene negativt og samtidig; som utbygginger, utslipp av næringsalter og klimaendringer. De vektlegger at samlet belastning kan føre til kryssing av tippepunkter og irreversible tap av naturtyper i et vernet område. Tiltaket vil derfor etter deres vurdering kunne påvirke verneverdiene nevneverdig.

Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 skriver nasjonalparkstyret bl.a.:

"Vi vil likevel vektlegge at hele området er vernet - ikke bare sone A som er trålfrie. Ytre Hvaler nasjonalpark omfatter et bredt spekter av naturtyper, og ikke minst strømskurte løsmassebunner, dype spektakulære korallrev samt bløtbunn på store dyp i Hvalerdypet. Hver for seg representerer naturtypene fra middels store til meget store naturverdier, men det samlede mangfoldet av marine habitater og naturtyper en finner innenfor nasjonalparken gjør at dette området er spesielt og av meget stor verdi. Dypområdene utenfor Hvaler har en større artsrikdom enn Kosterrenna, sannsynligvis grunnet mindre intens tråling på norsk enn på svensk side. De dype bløtbunnsområdene kan karakteriseres som av middels til stor verdi ut ifra det faktum at området har en svært variert bunntopografi med en variert og spesiell bunnfauna.

Tjärnö Marinbiologiske laboratorium (TMBL) har gjennom flere år utført marinbiologiske undersøkelser i området. TMBL har kartlagt flere korallrev, bl.a. ved Søsterøyene og det er også oppdaget lokaliteter utenom revene med meget rike biotoper, særlig i dyprennen mellom Hvalerdypet og Oslofjorden. Forekomstene av koraller med assosiert fauna, og funn av andre sjeldne dyrearter på hardbunn og til dels på bløtbunn, gjør dette området unikt ikke bare i Skagerrak men også internasjonalt (Konsekvensutredning for Ytre Hvaler, Østfold Deltema naturmiljø i sjøen). I sluttrapport for prosjekt Frisk Oslofjord del 1, (2022) s. 34 og s. 35 vises kart over naturtyper og organismsamfunn i Ytre Hvaler nasjonalpark, som er ekstra sårbare eller sjeldne og står på OSPARs liste over truede eller sårbare arter som har behov for prioritert beskyttelse: Korallrev (Lophelia-rev), Korallhager og svamphager, Sjøfjærbunn. Disse organismsamfunnene er relativt sjeldne, de vokser seint og de er sårbare for forstyrrelser og ødeleggelse, og finnes i området hvor kabelen søkes lagt."

Nasjonalparkstyret har også lagt vekt på at det er flere aktører som har søkt om å legge fiberkabel i nærliggende verneområder. De viser til at i brev 13.06.23 fra Nkom framgår det at det ikke er en overordnet plan for hvor det skal legges kabler, men at det er markedet som styrer dette. Dermed er det stor risiko for presedensvirkninger og at en tillatelse i denne saken vil gjøre det vanskeligere å avslå søknader om lignende tiltak i framtiden.

Nasjonalparkstyret uttalte at styret ser at det er gode samfunnsmessige argumenter for en fiberkabel til Sverige, men mener at dette ikke kan oppnås på bekostning av verneverdiene og verneformålet for nasjonalparken, og at det mest sannsynlig finnes mulighet for alternative ruter, men med større kostnad for klager, selv om det kan være den ikke innfrir de kravene som stilles til kapasitet og leveranse.

Miljødirektoratets vurderinger

Vi er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen.

Reglene som gjelder for nasjonalparken

Ytre Hvaler nasjonalpark er opprettet ved kongelig resolusjon 26.09.2009. All virksomhet i nasjonalparken er regulert av forskrift 26. juni 2009 nr. 883 om vern av Ytre Hvaler nasjonalpark.

Formålet med nasjonalparken er etter verneforskriften § 2 å bevare et egenartet, stort og relativt urørt naturområde ved kysten i sørøst-Norge, bevare et undersjøisk landskap med variert bunntopografi, samt å bevare økosystemer på land og i sjø med naturlig forekommende arter og bestander, kystlandskap med sjøoverflate og havbunn med korallrev, hard- og bløtbunn.

I forskriften § 3 punkt 1.1 er det fastsatt regler om vern mot inngrep i sjøbunnen. Det følger av bokstav a) at området er vernet mot inngrep av enhver art, og sjøkabler er opplistet som et av tiltakene som er forbudt i nasjonalparken.

Verneforskriften har ikke unntaksbestemmelser som åpner for at det kan gis tillatelse til sjøkabler, og søknaden må derfor behandles etter naturmangfoldloven § 48. Vilkårene for å gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 første alternativ er at tiltaket ikke strider mot verneformålet og ikke har nevneverdig påvirkning på verneverdiene. Etter § 48 andre alternativ er det et vilkår at sikkerhetshensyn gjør det nødvendig med en dispensasjon. Vilkårene for å gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 tredje alternativ er at vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig med en dispensasjon.

Nærmere om tiltakshaver og tiltaket

Tampnet AS er en leverandør av telekommunikasjonsnettverk med hovedkontor i Stavanger. De opplyser at selskapets høyhastighets land- og undervannsnettverk går gjennom åtte land og forbinder over 40 kjernedatasentre på tvers av 12 markeder i Europa og USA. Deres kabelnettverk overfører i dag omtrent 30 % av Norges internasjonale datatrafikk og Norfest-nettverket vil utvide denne tilkoblingen ytterligere i tråd med de nasjonale strategiene til regjeringen. Cecon Contracting AS er en offshoreentreprenør som på vegne av oppdragstaker har søkt om gjennomføringen.

Den aktuelle fiberkabelen skal nedspyles ved bruk av en Capjet-spylemaskin. Dette gjøres ved at det spyles en grøft med bredde på ca. 30 cm og dybde på 1,2 m til 1,6 m hvor kabelen legges ned. Fiberkabelen har en diameter på 21 mm og skal legges i en lengde på 28,5 km (endret fra 32 m som opplyst i søknaden) gjennom nasjonalparken. Størstedelen av massene som påvirkes av nedspylingen er av tiltakshaver vurdert å i all hovedsak falle tilbake i grøfta, og tiltakshaver forventer at tiltaket vil medføre oppvirvling av 2550 m³ masser fra sjøbunnen.

Kan det gis dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48?

For at det skal kunne gis dispensasjon må vilkårene i naturmangfoldloven § 48 være oppfylt.

Strider tiltaket mot verneformålet og kan det påvirke verneverdiene nevneverdig?

Vilkårene for å gi dispensasjon etter første alternativ er at "det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig". Dispensasjonsbestemmelsen er ment for uforutsette tilfelle og hvor påvirkningen på verneverdiene er bagatellmessige eller forbigående.

Om det kan gis dispensasjon etter dette alternativet beror på en vurdering av tiltakets virkning på verneformål og verneverdier. Vurderingen av kunnskapsgrunnlaget etter naturmangfoldloven § 8, er utgangspunktet for en vurdering av om tiltaket påvirker verneverdiene nevneverdig.

Kunnskapsgrunnlaget (naturmangfoldloven § 8)

Klager har gitt informasjon om hvilken påvirkning tiltaket har på naturverdiene i nasjonalparken. Søknaden bygger på en konsekvensutredning som klager har fått utført og oversendt.¹ Det følger av søknaden at kabelstrekningen er lagt utenom områder i nasjonalparken med særlige restriksjoner på sjøbunnen og verdifulle naturtyper som er kartlagt etter DN-håndbok 19. Kabelstrekning vil etter valgte trase ut fra klagers vurdering legges utenom sårbare områder som ålegrasenger, korallforekomster og skjellsand. I søknaden er det opplyst om en korallforekomst ca. 1,8 km sydvest for sørspissen av Akerøy som ikke er godt nok undersøkt og som ligger langs traseen. Det foreslås i søknaden at video- og ekkoloddutstyr benyttes for å ta hensyn til eventuelt små uforutsette og verdifulle områder.

Tiltaket er opplyst å berøre 1300 m sjøbunn som ikke allerede er påvirket av pågående fiske og bunntråling, og vil dermed være et mindre tiltak utover de aktivitetene som allerede tillates. Klager legger til grunn at forstyrrelsen fra kabelleggingen er temporær og begrenset både i areal og tid, og at inngrepet høyst sannsynlig ikke medføre noen langvarige effekter på sjøbunnen og at faunaen relativt fort vil rekolonisere de påvirkede arealene.

Nasjonalparkstyret har supplert med at alt naturmangfold er vernet, ikke bare rødlistede arter og naturtyper, og at dype bløtbunner har stor verneverdi i Norge og det er viktig at man unngår å bruke redskap som kan ødelegge havbunnen i nasjonalparken. Nasjonalparkstyret har vist til kart over naturtyper og organismesamfunn som viser at korallrev, korallhager, svamphager og sjøfjærbunn finnes i området hvor kablet søkes lagt. Disse er ekstra sårbare eller sjeldne og står på OSPARs liste over truede eller sårbare arter.² Nasjonalparkstyret mener klagers undersøkelser kun gir et øyeblikksbilde av naturen og at det er mange faktorer som påvirker de marine naturtypene negativt, og samtidig; som utbygginger, utslipp av næringsalter og klimaendringer, og at samlet belastning kan føre til kryssing av tippespunkter og irreversible tap av naturtyper.

Miljødirektoratet legger til grunn for vedtaket at det som vil kunne påvirkes av tiltaket er bløtbunnsområder og delvis områder med sand-, grus- og steinbunn. Bløtbunnsområder er bunnområder som består av løse sedimenter som leire, silt, sand og middels grus på sjøbunn. Bløtbunn er levested for mange arter som enten graver seg ned i sedimentet eller som lever på sedimentoverflaten. Traséen på østsiden av Oslofjorden (10 km) ble filmet med ROV i en

---

¹ Konsekvensutredning naturmangfold i sjø i Ytre Hvaler nasjonalpark (COWI, 02.08.2023) og Notat Visuell kartlegging marin fauna KP 20 – 29,7 Tisler – Svenskegrensen (WK Naturkart, 24.04.2023).

² Sluttrapport for prosjekt Frisk Oslofjord del 1, (2022) s. 34 -35.

undersøkelse utført av WK Naturkart. I deres Notat 2023-2 er det gitt eksempler på arter som ble funnet ved en visuell kartlegging den aktuelle dagen. Det ble da observert blant annet hanefot (en sjøfjærart), rødpløse, mudderbunnsjørose, sjøkreps (der det ikke var trålspor), sylindersjørose, vanlig sjøfjær og noen fiskearter. Undersøkelsen opplyser at mellom KP 2137 og KP 2445 var sjøbunnen dominert av grus og stein, stedvis omgitt av bergvegger. Denne typen bunnsedimenter består oftest av blandinger av flere forskjellige kornstørrelser, som slam, sand, grus, stein etc. I områder med stor variasjon i miljøet kan artsmangfoldet være stort med flerbørstemark, muslinger, krepsdyr, svamper og annen bløtbunnsfauna. Mye bløtbunnsfauna lever nedgravd sedimentene og kan ikke nødvendigvis observeres med ROV.

WK Naturkart mener at forstyrrelsen fra kabelleggingen er temporær og begrenset både i areal og tid. Deres vurdering er at inngrepet høyst sannsynlig ikke medføre noen langvarige effekter på sjøbunnen og at faunaen relativt fort vil rekolonisere de påvirkede arealene.

Det er videre ikke kjente effekter ved å ha en slik fiberkabelen liggende nedgravd i sjøbunnen. Mest sannsynlig har derfor tiltaket først og fremst konsekvenser i anleggsfasen, dvs. som følge av nedspylingen. Det foreligger ikke et fullstendig kunnskapsgrunnlag om hvilke effekter legging av sjøkabler har på sjøbunnen og tilhørende naturmangfold. Det er sannsynlig at arter som befinner seg i grøfta også vil finne seg i områdene på siden av grøfta som nedspyles og grøftarealet vil sannsynligvis rekoloniseres etter noe tid. Det er usikkerhet hvor lang tid dette vil ta og det vil bero på annen påvirkning. For strekningen på 1,3 km som skal legges i områder hvor tråling ikke foregår, vil legging av sjøkabelen midlertidig kunne forringe mer uberørte og upåvirkede områder. Det er som vist til over sannsynlig at disse negative effektene er midlertidige og at områdene vil få tilbake sitt naturlige naturmangfold.

I områder som er utsatt for tråling er sjøbunnen allerede i redusert tilstand som følge av skader fra tråling. Vedvarende tråling vil etter vår vurdering ha en mye større negativ effekt på sjøbunnen enn nedlegging av sjøkabelen. Anslått levetid på sjøkabelen er 40-50 år, men det må trolig påregnes behov for reparasjoner. Det vurderes at tilleggsåvirkningen av legging av sjøkabel bare vil være begrenset/liten i områder som allerede er påvirket av bunntråling. Vi vurderer derfor at den samlede belastning ikke vil være vesentlig endret som følge av nedlegging av sjøkabelen så lenge det pågår tråling i området, jf. naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning.

Det er ikke kunnskap om at tiltaket vil berøre upåvirkede og særlige sårbare og verdifulle områder, med unntak av at det finnes en korallforekomst sør for Akerøya som kan bli skadet dersom sjøkabelen ikke legges utenom denne og i god nok avstand til forekomsten. Det er bl.a. krav om aktsomhet ved fiske i nærheten av korallrev og forbudt å ødelegge korallrev med hensikt ved fiske etter forskrift om beskyttelse av korallrev mot ødeleggelse som følge av fiskeriaktivitet. Alle korallrev betegnes som sårbare og vil være viktig å ta vare på. Dersom det er hjemmel for å gi dispensasjon, må det i vurderingen av om det skal gis dispensasjon tas i betraktning om det kan stilles vilkår som innebærer at forekomsten bevares. I vedlegg til vedtaket følger et kartutsnitt som viser hvor korallforekomsten ligger.

Vurdering av dispensasjonsvilkårene

Sjøkabelen skal legges i en strekning på ca. 28,5 km i nasjonalparken. Større deler av sjøkabelen skal legges i områder som allerede er påvirket av bunntråling og hvor sjøkabelen sannsynligvis bare vil innebære en mindre tilleggsbelastning på naturmiljøet sammenlignet med annen bruk. Sjøkabelen har negative konsekvenser for naturmiljøet og verneverdiene i mer upåvirkede områdene (1,3 km), men disse er sannsynligvis midlertidige. Tiltaket vil kunne påvirke en korallforekomst sør for Akerøya, med mindre kabelen kan legges utenom og i tilstrekkelig avstand til forekomsten. Vi vurderer at det kan stilles vilkår som gjør at denne blir ivarettatt.

Formålet med Ytre Hvaler nasjonalpark er å bevare et undersjøisk landskap med variert bunntopografi og bevare økosystemer i sjø med naturlig forekommende arter og bestander, havbunn med korallrev, hard- og bløtbunn. Nasjonalparken er en av de relativt få marine nasjonalparkene i Norge.

Dispensasjon kan bare gis dersom tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. At et tiltak ikke påvirker verneverdiene nevneverdig betyr at dispensasjon bare kan gis for bagatellmessige og/eller forbigående forstyrrelser. Vi kan ikke se at dette er tilfellet her hvor legging av sjøkabelen vil kunne gi skade på fauna og forringelse av sjøbunnen over en lang strekning i nasjonalparken. Dette selv om fauna vil kunne rekolonisere seg og det allerede er skader som følge av tråling på vesentlige deler av strekningen. Som det er påpekt av nasjonalparkstyret er alt naturmangfold vernet i nasjonalparken, ikke bare rødlistede naturtyper og arter.

Vi er derfor enig med nasjonalparkstyret i at vilkårene for å gi dispensasjon etter dette alternativet i § 48 ikke er oppfylt fordi tiltaket vil kunne påvirke verneverdiene nevneverdig.

Er tiltaket nødvendig av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser?

Selv om tiltaket påvirker verneverdiene i nasjonalparken kan det gis tillatelse dersom det er nødvendig av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser jf. naturmangfoldloven § 48 tredje alternativ. Med vesentlig samfunnsinteresse menes tungtveiende hensyn av nasjonal betydning. Eksempler på dette er viktige kommunikasjonsanlegg som flyplasser, jernbaner eller større samferdselsprosjekter. Saker som har stor lokal eller regional betydning er ikke tilstrekkelig som grunnlag for dispensasjon etter denne bestemmelsen. Nødvendighetskravet er ikke oppfylt dersom det lar seg gjøre å ivareta samfunnsinteressen på annen måte.

Vurdering av vesentlig samfunnsinteresse

Nkom uttaler at fibernetene utgjør en viktig del av grunnmuren i vårt digitale samfunn, men uttaler seg ikke om betydningen av legging av fiberkabel i denne konkrete delstrekningen. Nkom skriver at utbygging av nye fibertraseer, herunder sjøfibertraseer langs kysten, bidrar til ytterligere forsterkning og fremføringsdiversitet mellom regionene Østlandet, Sørlandet og Vestlandet, og samsvarer med målbildet i Nkoms rapport Robuste transmisjonsnett for Norge mot 2030. Etter Nkoms syn må viktigheten av en fiberkabel vurderes konkret i det enkelte tilfellet og bero på i hvilken grad den bidrar til økt robusthet i nettene, hvem som skal ta den i bruk og for hvilke formål og i hvilken grad den bidrar til økt redundans og diversitet. Etter Nkoms syn er

det viktig å legge til rette for fiberutbygging der dette lar seg gjøre innenfor rammene av regelverket og det fremstår som hensiktsmessig veid opp mot andre hensyn.

Miljødirektoratet viser til at klager opplyser at kabelen vil gi økt datakapasitet, kabelrutediversitet, kabelredundans og nettverksrobusthet for nasjonal og internasjonal datatrafikk, og være et viktig bidrag til nasjonal datasikkerhet ved å sikre kritisk kommunikasjon mellom viktige knutepunkter både internt i Norge og internasjonalt. Norfest-kabelen vil ifølge klager være en svært viktig del av den nasjonale telekominfrastrukturen også fordi kabelen representerer en ny føringsvei i forhold til landbaserte fiberkabler. Kabelen blir spesielt viktig siden den knytter sammen punkter i Norge som er startpunkt for andre fiberkabler som går til utlandet, slik at robusthet og sikkerhet for internasjonal datakommunikasjon blir styrket.

Klager har opplyst at deres kabelnettverk overfører i dag omtrent 30 % av Norges internasjonale datatrafikk, og at Norfest-kabelen vil utvide denne tilkoplingen ytterligere i tråd med de nasjonale strategiene til Regjeringen. Ny rute til Sverige vil sikre og skape redundans for deres nettverk til Sverige og være en alternativ internasjonal kommunikasjonsrute til ruten Stockholm - London. Formålet med fiberkabelen er videre utdypet i brev til Miljødirektoratet 17.11.2023.

Vi oppfatter at legging av fiberkabel i sjø og inn mot Sverige samsvarer med det nasjonale målbildet om at Norge skal ha et godt tilbud av høyhastighetsforbindelser mot flere land og fra alle landsdeler. Utbygging av dette nettverket skjer i et kommersielt marked og kommersielle aktører bidrar på denne måten til å oppfylle nødvendig infrastruktur i et digitalt samfunn.

Vi vektlegger at deler at Tampnett sitt nettverk er definert som grunnleggende nasjonal funksjon. Viktigheten av fibernettet er høy, og den aktuelle kabelen vil være et viktig bidrag til å ytterligere sikre kritisk kommunikasjon som understøtter viktige samfunnsfunksjoner.

Vi vurderer på denne bakgrunn at legging av denne sjøkabelen anses som en vesentlig samfunnsinteresse.

Er nødvendighetskravet oppfylt?

For at det skal kunne gis dispensasjon etter dette alternativet må det være nødvendig å gjennomføre tiltaket i nasjonalparken. Med dette menes at interessen ikke kan ivaretas på annen måte, for eksempel at det ikke finnes alternativ lokalisering.

Fiberkabelen skal legges i sjø og representerer en styrking av kabelnettet mot Sverige og internasjonalt. Klager har både i søknaden og klagen redegjort for om det finnes annen lokalisering og har konkludert med at dette ikke finnes. I klagen skrives:

"I arbeidet med vårt design vurderte vi traséer som ikke kun unngår Ytre Hvaler Nasjonalpark, men også de nasjonalparkene og verneområdene som grenser mot nasjonalparken deres. Ser vi disse som ett sammenhengende belte er det 84 km lengdemetere fra sør til nord (se kart 1) som er utilgjengelige for et tiltak som vårt. Dette gir en lengde på forgreningen inn til Sverige som ikke innfrir de kravene som stilles til kapasitet og leveranse for Norfest (optisk sett fra et teknisk- og markedspektiv og økonomisk sett fra vårt perspektiv som kommersiell aktør), slik at nevnte forgrening ikke vil la seg realisere."

"Nord for YHNP

Dersom vi ruter nord for nasjonalparken (se kart 2) må vi øke kabellengde med 6km og optisk lengde i vestlig retning med minst 30km. Ettersom de optiske lengdene mellom hvert landingspunkt allerede er maksimert vil et slikt tillegg forringe de optiske egenskapene til forgreningen til en slik grad at den ikke lengre gir mening grunnet for høy forsinkelse, for lav signalstyrke og for lav datakapasitet. Traséen ville også måtte gått gjennom Rauerfjorden maritime vernesone og deler av Kosterfjorden – Väderöfjorden verneområde hvor det er antatt større verneverdi i form av sårbare arter enn nåværende trasé. Store deler av traseen vil også måtte legges på veldig grunt vann som ikke muliggjør nedspyling, og krysser over et betydelig antall eksisterende kabler. Et slikt design er i strid med de robusthetskravene vi har for dette systemet, og ville på samme tid fjernet samfunnsnyttens relatert til økt nettverksrobusthet den nåværende traseen bidrar med.

Sør for YHNP

Dersom vi ruter sør for nasjonalparkene og verneområdene (se kart 2) må vi øke vi lengden på forgreningen med 40km og optisk lengde i nordlig retning med minst 57km. Ettersom de optiske lengdene mellom hvert landingspunkt allerede er maksimert vil et slikt tillegg forringe de optiske egenskapene til forgreningen til en slik grad at den ikke lengre gir mening grunnet for høy forsinkelse, for lav signalstyrke og for lav datakapasitet. Dersom vi ruter kun utenfor YHNP, men innenfor Kosterhavet nasjonal park og Kosterfjorden – Väderöfjorden verneområde, må vi over på grunnere vann hvor bunnforholdene er slik at den vil mest sannsynlig ikke vil muliggjøre nedspyling. Ettersom en slik trasé må gjennom grunnere vann er også verneverdiene antatt større enn i nåværende trasé, og en eksponert kabel i dette området vil også kunne være til hinder for andre brukere av sjøbunnen (som fiske og fritidsaktiviteter)"

Miljødirektoratet vurderer med dette at alternativ lokalisering er tilstrekkelig vurdert og legger til grunn at det ikke finnes alternativ lokalisering i dette tilfellet så lenge fiberkabelen skal legges i sjø for å skape redundans til det landbaserte nettverket, og vi viser til ovennevnte gjennomgang.

Vi har etter dette vurdert at det er nødvendig å legge fiberkabelen i nasjonalparken for å oppnå den vesentlige samfunnsinteressen, herunder at det ikke finnes alternativ lokalisering.

Hvorfor mener Miljødirektoratet det er riktig å gi dispensasjon i denne saken?

Selv om minimumsvilkårene for å gi dispensasjon er oppfylt, gir loven klager ikke krav på å få en dispensasjon. Bestemmelsen er en kan-bestemmelse og dette innebærer at vi må vurdere konkret om vi skal gi dispensasjon. I vurderingen vil blant annet omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av tiltaket være relevant. Det er også relevant å vurdere om det vil ha negativ påvirkning på verneverdiene om tilsvarende dispensasjonssøknader blir innvilget i fremtiden.

Når tiltaket anses som en vesentlig samfunnsinteresse taler dette i seg selv for at dispensasjon bør gis. Den aktuelle ruten ligger hovedsakelig i områder som allerede er påvirket av annen bruk som bunntåling. Det understrekes at tråling er tillatt etter verneforskriften i store deler av nasjonalparken etter en interesseavveining da området ble vernet. Slik påvirkning innebærer ikke at annen virksomhet som har mindre skadepotensial uten videre kan skje. Vernebestemmelsene blir avgjørende for hva slags type påvirkning som tillates i nasjonalparken.

Vi har vurdert at det er noe usikkerhet mht. hva den samlede belastningen fra legging av sjøkabelen og andre påvirkningsfaktorer vil være, jf. naturmangfoldloven § 10. Tatt i betraktning det som er sagt over, vurderer vi at leggingen av sjøkabelen mest sannsynlig vil være en mindre tilleggsbelastning sammenlignet med annen bruk. Det er videre grunn til å tro at fauna i fiberkabeltraseen vil rekoloniseres etter noe tid.

Kabeltraseen er foreslått lagt utenom restriksjonssoner i nasjonalparken og utenom registrerte sårbare og verdifulle forekomster av naturtyper i Naturbase, med unntak av en korallforekomst sør for Akerøya som må hensyntas dersom det gis en tillatelse. Vi har vært i kontakt med Frithjof Moy ved Havforskningsinstituttet som vurderer at korallforekomsten kan hensyntas ved å holde god nok avstand.

Vi har videre gjort en vurdering av om en tillatelse i dette tilfellet skaper presedens for senere saker, slik at den samlede belastning øker som følge av ytterligere behov for legging av sjøkabler fra andre aktører, jf. naturmangfoldloven § 10. Dette er et hensyn som har vekt i den skjønsmessige vurderingen av om tillatelse bør gis. Vi vurderer at faren for presedens er mindre enn i mange andre tilfeller ettersom terskelen for dispensasjon generelt er høy og om vilkårene er oppfylt må bero på en konkret vurdering av samfunnsinteressen i det enkelte tilfellet. Når vilkårene for å kunne gi dispensasjon i denne saken vurderes å være oppfylt, bygger det på en konkret vurdering av denne saken. Eventuelle senere søknader må vurderes ut fra nødvendigheten av ytterligere sjøkabler når det blir lagt ned en kabel som omsøkt.

Miljødirektoratet har etter en helhetsvurdering kommet til at det bør gis dispensasjon til nedlegging av fiberkabelen som omsøkt etter naturmangfoldloven § 48.

Vurdering av vilkår som bør stilles

Legging av fiberkabelen må skje på en måte som på best mulig måte hensyntar naturverdiene på og i sjøbunnen i samsvar med prinsippet i naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Etter det opplyste, skal bruk av capjet som omsøkt være den miljømessige mest skånsomme måten å legge fiberkabelen på. Vi har ikke kunnskap om andre metoder som er mer skånsomme.

Klager mener at capjeten kan manøvreres utenom sårbare naturverdier som eventuelt måtte oppdages på kamera under nedspylingen. Det må derfor stilles som vilkår om at nedspylingen av fiberkabelen skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene i nasjonalparken. Det skal unngås skade på biologisk viktige områder, kulturminner og geologisk viktige områder.

Tiltaket skal videre gjennomføres slik at korallforekomsten sør for Akerøya ikke blir skadet og vi vurderer at det bør settes vilkår for å hindre dette. Frithjof Moy ved Havforskningsinstituttet har på forespørsel gitt en ekspertuttalelse i e-post 21.11.2023 hvor han anbefaler en avstand på 200 m mellom korallrevet og sjøkabelen. Vi vurderer ut fra dette at legging av kabelen på sjøbunnen må skje i en avstand på 200 m fra forekomsten. Tiltakshaver må selv vurdere om det er mulig å nedspyle kabelen her, eller om kabelen pga. sjøbunnforholdene må ligge oppå sjøbunnen. Dersom den skal ligge på sjøbunnen og det er behov for tildekning, skal det brukes stedege masser. Korallforekomsten er kartfestet i kartutsnitt som er vedlagt vedtaket.

Strekket som angitt som 21.37 – 24.45 består av en del stein, grus og berg og kan ha naturverdier som ikke er registrert. Miljødirektoratet har vurdert hvordan en sjøkabel bør legges i dette området. Vi har kommet til at for formålet er det viktig at sjøkabelen ikke ligger eksponert oppå bunnen, men også her spyles for best beskyttelse om mulig.

Vi oppfatter at sjøkabelen er planlagt lagt i år. Dersom det likevel skulle bli endringer i klagers planer settes det som vilkår at sjøkabelen legges i tidsrommet september-april for å unngå forstyrrelser på havbunn i vekstsesong. Tiltaket skal være igangsatt senest tre år fra denne dispensasjonen ble gitt.

Videoopptak, lydopptak, skanninger og kartlegginger over havbunnen skal gjøres tilgjengelig for forskning og forvaltning.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør

Terje Qvam
seksjonsleder

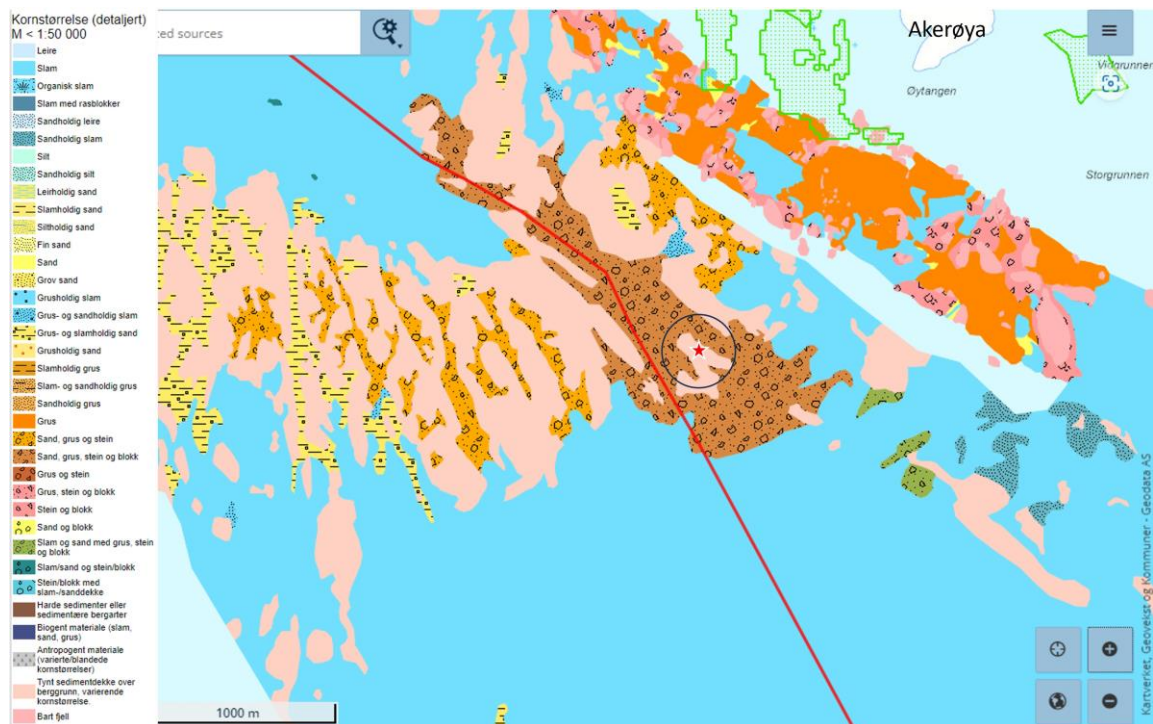
Kopi til:

Ytre Hvaler nasjonalparkstyre
NASJONAL KOMMUNIKASJONSMYNDIGHET

Postboks 325
Postboks 93

1502 MOSS
4791 LILLESAND

Vedlegg

Kartutsnitt fra Frisk Oslofjord-prosjektet viser geologiforhold i området (kilde: NGU). Stjerne viser korallrevet ved Djupekrakk (posisjon 59.0242N, 10.8673Ø) sør for Akerøya.